

2006/3107

Georg-Eckert-Institut BS78

1 046 000 4

YENİ PROGRAMA GÖRE

İLKÖĞRETİM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ

6

ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ KILAVUZU

MURAT YAYIN EVİNİN HEDİYESİDİR. [ca. 2000]
DERS KİTABI İLE BİRLİKTE ÜCRETSİZ OLARAK VERİLİR.

Georg-Eckert-Institut
für Internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek-

2006/3107

Değerli Öğretmenler ve Sevgili Öğrenciler,

Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunun 19.09.200 tarih ve 373 sayılı kararı ile kabul edilen İlköğretim Okulu Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Programı uygulamaya konulmuştur. Ancak, Haziran 2001-2525 sayılı Tebliğler Dergisi'nde 2000-2001 öğretim yılında okutulan (eski programa göre) Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi kitaplarından bu öğretim yılında da yararlanılması öngörülmüştür.

İşte bu amaçla yayın evimiz, 2000-2517 sayılı tebliğler dergisinde yayınlanan yeni programa uygun olarak bu kılavuz kitapçığını hazırlamıştır.

Bu kılavuz kitapçıkta;

1. Yeni programda yer alan bütün konuları bulacaksınız.
2. Yeni program ile eski programın ortak konularını ders kitabınızın hangi sayfasında, hangi konu başlığı altında bulabileceğinizi öğreneceksiniz.

Böylece elinizdeki kitaptan yararlanmış ve kaynak sıkıntısından kurtulmuş olacaksınız.

Yayın evimiz yeni öğretim yılında siz öğretmen ve öğrencilere başarılar diler.

MURAT YAYIN EVİ

TR
Z-11
(112000)6

1. NAMAZ NEDİR VE NİÇİN KILINIR?

"Namaz" terim olarak dua, yalvarma ve yakarma anlamlarına gelir. Kur'an'da ise namaz karşılığında yine dua anlamına gelen "salât" kelimesi geçmektedir. Şehadet kelimesinden sonra İslâmın ilk şartı namazdır. Ergenlik çağına giren her Müslümana günde beş vakit namaz farz kılınmıştır. İslâmın çok önemli şartlarından biri olan namaz, insanı Allah'a yaklaştıran bir ibadettir. Namaz, Yüce Allah ile kulun iletişimini güçlendirir.

2. NAMAZIN İNSANA KAZANDIRDIKLARI

Namazın günlük hayatta insana kazandırdığı çeşitli davranışlar vardır:

a. İnsan, namazla günü beş kere değerlendirme fırsatı bulur. Günü iyi kullanma alışkanlığı kazanır. Günde beş kez abdest alıp namaz kılan kişi, düzenli yaşamaya alışır, vaktini iyi kullanır. Günlük yaşayışının kontrolünü yapabilir.

b. Namaz, insana gönül rahatlığı kazandırır. Günde beş vakit namazda okuduğumuz dualarla Allah'ı anmak, insanı kötülüklerden uzaklaştırır.

c. Namaz kılmakla bedenini, ruhunu disipline eden kişi, iradesini güçlendirir. İradesi güçlü olan kişi, kötülüklerden daha iyi korunur.

ç. Namaz, insanı vücut ve çevre temizliğine alıştıırır.

d. Namaz sayesinde insan olgunlaşır, güzel ahlâk sahibi olur. Namaz kılan kişi, kötü arzularını daha çabuk yener; arzularına hâkim olur.

e. İnsan, namaz sayesinde maddî ve manevî bunalımlardan kurtulur. Mutluluk ve huzura kavuşur.

2.1. Namaz İnsanın Duygu Dünyasını Zenginleştirir

Bütün ibadetlerin özü olan namazla, kul, Allah'a yaklaşır. Böylece duygusal anlamda kendini daha güvenli hisseder. Namaz kılan insan, namazdan sonra büyük huzur duyar. Rahatlık hisseder. Ayrıca sadece inananlara değil, bütün insanlara karşı merhamet hissi duyar. Hatta bütün canlılara sevgi ve merhamet besler. Zira namaz, ona en büyük merhamet ve sevginin sahibinin Allah olduğunu hatırlatır.

2.2. Namaz İnsanın Davranışlarında Bilinçli Olmasını Sağlar

Namaz, Yüce Allah ile kulun bağlantısını güçlendirir. Dolayısıyla namaz, kişinin kendi davranışlarını kontrol etmesine yardımcı olur. Aynı zamanda namaz, arzuların kontrolüne de fırsat verir. Namaz, insanı hem vücut temizliğine, hem de çevre temizliğine alıştıırır. Zira namaz kılan kişinin namaz kılacağı yer ve elbisesinin temiz olması gerekir. Allah'ı anmanın en güzel şekli olan namaz, insanı her türlü kötü davranıştan alıkoyar.

Namaz, birlik ruhunu geliştirir. Cemaat ve paylaşma anlayışının kalplere yerleşmesini sağlar. Kendi isteği ile namaz kılmaya alışan kişi, davranışlarını bilinçli olarak sergiler. Beş vakit namazda her gün Kâbe'ye (Kible'ye) dönen Müslüman, evrensel insan anlayışına da ulaşır.

2.3. Namaz Birlikte Yaşama ve Dayanışma Bilincini Geliştirir

Namaz kılmak için biraraya gelenler, birlikte yaşama ruhu kazanırlar. Ayrıca dayanışma bilinçlerini geliştirirler. Bu durumda onlar, birbirlerinin sevinçlerini ve keder-

* Namaz konusunu kitabınızın 47-59. sayfalarında bulabilirsiniz.

lerini paylaşırlar. Birbirleri ile tanışır, kaynaşır ve birbirlerine yardımcı olurlar. Gelir seviyeleri, toplumsal konumları birbirlerinden farklı olan insanları, namaz aynı safta birleştirir. Allah huzurunda onlar eşittir. Böylece birbirlerine muhtaç olduklarının farkına varırlar. Aynı kibleye yönelerek namaz kılan kişiler, yön ve inanç birliğine kavuşurlar.

2.4. Namaz Temizliğe Alıştırır

Namaz, bütün ibadetlerin özüdür. Namaz, kişide hem beden, hem de ruh temizliğini sağlar. Zira namaz için şart olan abdest, bir bedensel temizliktir. Ayrıca usûlüne uygun kılınan namaz, insanın kalbindeki kötü duyguları siler, gönlünü sevgiyle doldurur. Namaz kılacak kişi, hem elbisesinin hem de namaz kılacağı çevresinin temiz olmasına özen gösterir. Günde beş defa bu özeni gösteren, temizliğe alışır. Böylece insan, öncelikle çevre temizliğine karşı da duyarlı hâle gelir.

2.5. Namaz Zamanı İyi Kullanmayı Öğretir

Günün belli vakitlerinde beş defa kılınan namaz, insana zamanını nasıl kullanacağını öğretir. Çünkü günün kalan zamanlarında, neler yapacağına namaz aralarında plân yaparak karar verir.

Yüce Allah, namazı günün belli vakitlerinde farz kıldığından gün ve gece eşit ölçüde değerlendirilir. Böylece namaz, zamanı kullanma açısından da insanın ruhunu ve davranışlarını disipline eder. Namaz, insanın çalışma, dinlenme, ibadet ve diğer sosyal faaliyetlerinin daha düzenli olmasını da sağlar.

3. NAMAZIN ŞARTLARI

Bir namazın doğru olarak kılınması ve Allah tarafından kabul edilmesi için bazı şartlar vardır. Bu şartlar yerine getirilmedikçe, kılınan namaz Yüce Allah tarafından kabul edilmez. Özellikle namaza başlamadan önce yapmamız gereken bazı işler ve hareketler vardır. Namazın doğru kılınabilmesi için gerekli olan bu davranışlara "namazın farzları (şartları)" denir. Bunlar, namazın dışındaki şartlardır. Bunlar da sırasıyla şunlardır:

1. Abdest almak: Gerekiyorsa boy abdesti, gerekmiyorsa namaz abdesti olarak temizlenmektir. Buna "hadesten taharet" denilmektedir.

2. Üst-baş ve namaz kılınacak yerin temiz olması: Namazın sağlıklı olması için yalnız abdest yeterli değildir. Elbisede, vücutta, namaz kılınacak yerde herhangi bir pislik varsa bunları temizlemek zorunludur. Bu temizliğe de "necasetten taharet" denir.

3. Namaz için gerekli yerlerin örtülü olması: Erkeklerin en azından göbek ile diz kapağı arasını örtmeleri gerekir. Kadınların da elleri, ayakları ve yüzleri dışında bütün vücutlarını örtmeleri gerekir. Buna da "setr-i avret" denir.

4. Kibleye dönmek: Namaz kılarken Mekke'deki Kâbe'ye yönümüzü çevirmek ve oraya doğru yönelmek gerekir. Buna (istikbal-i kible) denir.

5. Vakit: Namaz kılabilmek için kılınacak namazın vaktinin girmiş olmasıdır. Vakti girmeden kılınan namaz, farz namazları yerine geçmez. Farz namazları şu vakitlerde kılınır: sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı.

6. Niyet: Namaza dururken hangi namazı kılacağını bilmek ve ona göre niyet etmektir.

3.1. Namaza Hazırlık Şartları

Namaz kılmaya başlamadan önce, bazı hazırlıklar yapılması gerekir. Bu hazırlıkların başında temizlik gelir. Namaz kılınacak yer, elbisemiz, vücudumuz temiz olmalıdır. Aslında bu gibi temizliklere her zaman özen gösterilmelidir. Namaz kılacak kişi, örtülmesi gereken yerlerini örter. Kibleye döner ve namazın kılınma vaktini bekler.

3.1.1. Abdest, Boy Abdesti ve Teyemmüm

a. Abdest: Abdest kişinin namaz gibi bazı ibadetleri yerine getirebilmesi için bir ön şart olan su ile yapılan temizlenmedir. Abdest, belli uzuvları usûlüne uygun olarak su ile yıkamak ve bazılarını da eldeki su ıslaklığı ile meshetmek şeklinde tanımlanır. Abdestin şartları (farzları) dörttür:

1. Yüzü yıkamak, 2. elleri dirseklerle birlikte yıkamak, 3. başı meshetmek, 4. ayakları topuklarla birlikte yıkamak.

Abdest almaya başlamadan önce Eûzu Besmele çekerek niyet edilir. Önce eller bileklere kadar yıkanır. Ağız ve buruna üç kez su çekilerek ağız ve burun temizlenir. Sonra üç kez yüz yıkanır. Önce sağ, sonra sol kol dirseklere kadar yıkanır. Sağ el ıslatılarak baş meshedilir. Baş parmaklarla kulağın arkası, serçe parmağı ile kulağın içi meshedilir. Diğer üç parmağın arkası ile boyun meshedilir. Sağ ve sol ayak yıkanır.

b. Boy Abdesti: Sözlükte "bir şeyi su ile yıkamak" anlamına gelen "gusûl" kelimesinin Türkçe karşılığı boy abdestidir. Boy abdesti, bütün vücudun temiz su ile yıkanması şeklinde tanımlanır. Guslün insan sağlığı açısından önemi ve yararı bütün bilim adamları tarafından dile getirilmektedir. Boy abdesti temizliği, müslümanların belirgin özelliği haline gelmiştir. Ayrıca o, İslâmın beden temizliğine ve sağlığına verdiği önemin adeta simgesi olmuştur. Boy abdestinin şartları üçtür:

1. Ağız yıkamak, 2. burnu su çekerek temizlemek, 3. bütün bedeni yıkamak.

c. Teyemmüm: Teyemmüm, sözlükte "bir işe yönelmek, bir şeyi kastetmek" anlamına gelir. Teyemmüm, özellikle suyun bulunmadığı durumlarda abdest ve boy abdesti yerine geçen sembolik bir temizlenme şeklidir. Teyemmüm, temizlenme niyetiyle temiz toprağa sürülen el ayasıyla yüzü ve kolları dirseklerle birlikte meshetmekten ibarettir. Teyemmümün iki şartı vardır:

1. Teyemmüme niyet etmek, 2. temiz toprakla yüzü ve kolları mesh etmek.

Namaz, kibleye yani Mekke'deki Kâbe'ye yönelerek kılındığı için, kıblenin yönü namaza durmadan önce tesbit edilmeye çalışılır. Eğer bu tesbit yapılamazsa içinden kıblenin yönü konusundaki tercihine göre hareket eder ve o yönü kible kabul ederek namazını kılar.

3.2. Namazın Kılınış Şartları

Kişi namaz kılmaya başlayınca da bazı şartlara uyması gerekir. Bunlara namazın içindeki şartları denildiği gibi, "namazın rükûnları" da denilir. Namazın içindeki bu şartlar, aynı zamanda namazın kılınış şartlarıdır ve bunlarda altı tanedir:

1. **Başlama tekbiri almak:** Namaza "Allahuekber" diyerek başlamak (Başlama tekbiri).

2. **Ayakta durmak:** Namazda gereken yerlerde gerektiği kadar ayakta durmak (kıyam).

3. **Kur'an okumak:** Gerekli yerlerde Fatıha ve kısa sureler okumak (kıraat).

4. **Eğilmek:** Secdeye varmadan önce, eller dizlere ulaşacak şekilde eğilmek (rükû).

5. **Secde etmek:** Dizleri, elleri ve alını yere koyarak kapanmak (secde).

6. **Oturmak:** Namazın sonunda "teşehhût" miktarı yani "Ettehiyyatû" duasını okuyacak kadar oturmak (ka'def ahire).

Bunlar, namaz kılarken yerine getirilmesi gereken esaslardır. Bunların biri eksik olsa, namaz geçerli olmaz.

4. NAMAZA ÇAĞRI: EZAN VE KAMET

Namaza çağrı demek olan ezan ve kametten; ezan sözlükte "duyurmak, bildirmek" anlamına gelir. Dolayısıyla ezan, günde beş kere namaz vakitlerinin girdiğini duyuran "bilinen özel sözler"dir. Ezanı okuyana müezzin denilir. Ezan aracılığı ile halka hem namaz vaktinin girdiği hem de cemaatle namaz kılınacağı duyurulmuş olmaktadır. Ezan; ayrıca Allah'ın birliği ve büyüklüğünü, peygamberimiz Hz. Muhammed'in onun elçisi olduğunu ve de namaza koşmamız gerektiğini hatırlatır.

Ezanın okunuşu ve anlamı

Allahûekber (Allah en yücedir) 4 kere

Eşhedü enlâ ilâhe illâllah (Şehadet ederim ki Allah'tan başka Tanrı yoktur) 2 kere

Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah (Şehadet ederim ki Muhammed Allah'ın elçisidir) 2 kere

Hayye ale's-salâh (Haydi namaza) 2 kere

Hayye ale'l-felâh (Haydi kurtuluşa) 2 kere

Allahûekber (Allah en yücedir) 2 kere

Lâ ilâhe illâllah (Allah'tan başka Tanrı yoktur) 1 kere

Bu şekilde okunan ezana; ancak sabah ezanında ikinci "Hayye ale'l-felâh" cümlesinden sonra, iki kere "esselâtü hayrun mine'n-nevm" (namaz uykudan hayırlıdır) sözleri eklenir. Kamet de aynen ezan gibi, namaza çağrı anlamındadır. Kamet, namazların farzlarından önce okunur. Onun sözleri de ezan sözlerinin aynısıdır. Ancak kamet getirilirken de "hayye ale'l-felâh" kelimelerinin ikincisinden sonra iki kere "kad kameti's-salâh" (namaz başladı) sözleri eklenir. Ezan ve kamet ayakta kibleye yönelerek okunur. Ezan okunurken her cümle arasında biraz bekleme yapılır; ancak kamette bu beklemeler yapılmaz. Her namaz için bir ezan ve kamet yapılır. Ezan ve kamet vakit namazlarında sünnettir.

5. NAMAZIN KILINIŞI

Namazın dışındaki şartları yerine getirilir. Hazırlıklar yapılır, abdest alınır. Elbise ve beden temizliği ile örtülmesi gereken yerler için gerekli titizlik gösterilir. Böylece namazın kılınmasına başlanabilir. Burada örnek olarak sabah namazının iki rekâtlı sünnetinin nasıl kılındığını anlatalım.

Erkekler ve kadınlar, abdestli olarak ayakta kibleye doğru dönerler; kalbleriyle Allah'a yönelirler. Dilleri ile, "niyet ettim Allah rızası için bugünkü sabah namazının sünnetini kılmaya" diyerek niyet ederler.

Erkekler ellerini açık olarak kulaklarının yumuşak kısımlarına değdirecek kadar kaldırırlar ve "Allahü ekber" diyerek tekbir alırlar. Sonra sağ eli sol elin üzerine koyar, sağ elin serçe ve başparmağı ile sol bileği kavrar, ellerini göbeğin altından bağlarlar. Kadınlar ise, ellerini omuz hizasına gelecek kadar kaldırır ve sağ el sol elin üstünde olacak şekilde göğüs üstüne koyarlar. Erkeklerde olduğu gibi sağ elin parmakları ile sol elin bileğini kavramazlar.

Eller bağlandıktan sonra "Sübhaneke" duası arkasından "Eüzubesmele" ve "Fatiha" sûresi okunur. Sonra bir sûre, yahut üç kısa ayet veya uzunca bir ayet okunur.

Okuma bitirildikten sonra "Allahü ekber" diyerek rükûa varılır. Rükûda üç kez "*Sübhâne Rabbiye'l-Azim*" ¹ denir ve "*Semiallahülimenhamideh*" ² diyerek doğrulunur; eller yana salınır ve bu sırada "*Rabbena leke'l-hamd*" ³ denir.

Sonra "Allahüekber" diyerek secdeye varılır. Secdede üç kez "*Sübhâne Rabbiye'l-A'lâ*" ⁴ denilir. "Allahüekber" diyerek secdeden kalkılır ve oturulur; tekrar "Allahüekber" diyerek ikinci kez secdeye varılır, yine üç kez "*Sübhâne Rabbiye'l-A'lâ*" denilir. Sonra da Allahüekber" diyerek ayağa kalkılır. Böylece bir rekât namaz tamamlanmış olur.

İkinci rekât için ayağa kalkınca eller yine aynı biçimde bağlanır. "Besmele", "Fatiha", bir sûre veya uzun bir ayet okunur. Önce ilk rekâttaki gibi rükûa varılır, sonra da iki secde yapılır.

İkinci rekâtın ikinci secdesinden sonra erkekler dizler üzerine otururlar. Oturma sırasında sol ayağı sağa yatırır, sağ ayağı dik tutarlar. Kadınlar iki ayağı da sağa yatırıp sol uyluk üzerine otururlar. Bu durumda "Ettehiyyatu", "Allahümme sallî", "Allahümmebârik" ve "Rabben-â" duaları okunur. Dualar bitince baş önce sağa sonra sola çevrilerek, "*Esselâmualeyküm ve Rahmetullah*" ⁵ deyip selâm vererek namaz tamamlanır. Sabah namazının farzı da aynı sünneti gibi kılınır. Sadece "sabah namazının farzına" diye niyet edilir.

6. NAMAZI BOZAN DURUMLAR

Namaz kurallarına uygun olarak kılınır. Aşağıdaki kurallara dikkat edilmediği zaman namaz bozulur.

- Namazın farzlarından birini terk etmek,
- Namazda iken konuşmak,
- Namazla ilgisi olmayan şeyler yapmak (selâm alıp selâm vermek gibi),
- Namazda kendisi işitecek kadar gülmek,
- Göğsü kiblede başka yana çevirmek,
- Namazda örtülmesi gereken yerlerin örtülmemesi.

7. CEMAATLE NAMAZ

İslâm dini toplum halinde yaşamaya büyük önem vermiştir. Bu bakımdan İslâmın en önemli ibadetlerinden olan namazı da cemaatle kılmayı daima teşvik etmiştir.

1 "Ey büyük Allah'im, sende hiç bir noksanlık yoktur."

2 "Allah, kendisini öven işittir."

3 "Ey Rabbimiz! Hamd, ovgü sana'dır."

4 "Ey Yüce Rabbim! Sen'de hiç bir noksanlık yoktur."

5 "Allah'ın selâmı ve rahmeti üzerinize olsun."

Cemaatle kılınan namaza, peygamberimiz, tek başına kılınan namazdan daha fazla sevap verileceğini bildirmiştir. Müslümanlara da cemaat hâlinde namaz kılmayı tavsiye ederdi. Cemaat hâlinde namaz; sadece camide değil, her namaz kılınabilen yerde olabilir. Ancak cuma ve bayram namazları daima cemaatle, vakit namazlarının ise sadece farzları cemaatle kılınır. Cemaatle kılınan namazlar, müslümanları birbirine yaklaştırır. Aralarında sevgi ve dostluk bağları kurulur. Kardeşlik ve dostluk duygusu artar. Hergün Allah'ın huzurunda, aynı safta buluşan müslümanlarda sevgi, adalet, eşitlik ruhu yaygınlaşır.

8. YOLCULUKTA NAMAZ

Yolculuk (sefer), bir yerde yerleşik bulunan kişi için normal ve sıradan bir iş değil, gelip geçici ve olağan dışı bir durumdur. Olağan dışı bir durum olduğundan ve çeşitli zorlukların yaşanmasına sebep olduğundan böyle bir kişiye dinen bazı rühsatlar (izinler, kolaylıklar) verilmiştir. Yolculukta namaz, kısaltılarak kılınır ve buna yolculuk namazı denir. Nitekim bu konuda Allah da şöyle buyurur: *"Yeryüzünde yolculuğa (sefere) çıktığınız zaman eğer kâfirlerin size kötülük etmesinden (fitne) korkarsanız, namazları kısaltmanızda bir sakınca yoktur".*¹

Buna göre yolcu (seferî) sayılan kişi, dört rekâtlı farz namazları, ikişer rekât olarak kılar. Hz. Peygamber de seferde (yolculukta) namazları kısaltarak kılmıştır. Ancak iki ve üç rekâtlı farzlarda kısaltma yoktur.

9. NAMAZ TÜRLERİ

Kılındıkları zaman bakımından; günde beş vakit kılınan namaz, haftada bir kılınan cuma namazı, Ramazan ve Kurban Bayramı'nda yılda bir kılınan bayram namazı ile cenaze namazı, namaz türlerindedir. Ayrıca sadece Ramazanlarda yatsı namazı vakitlerinde kılınan teravih namazı da bu türler arasındadır. Bu namazların kılınış şekilleri ile vakitleri aşağıda daha ayrıntılı olarak ele alınmıştır:

9.1. Günlük Namazlar (Beş Vakit Namaz): Allah, bütün müslümanlara, beş vakit namaz kılmayı emretmiştir. Beş vakit namaz, bir günlük hayatımızın belirli bölümlerinde kılınır. Böylece vaktimizin bütün kısımlarında Allah'ı hatırlama ve ona şükretme görevimizi yerine getirmiş oluruz. Günde; sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı olmak üzere beş vakit namaz kılınır. Şimdi bunları ayrı ayrı görelim:

a. Sabah Namazı: Dört rekâttır. İkişi sünnet, ikisi de farzdır. Sabah namazının sünneti ile farzı arasında niyet farkı vardır, kılınış farkı yoktur. Sabah namazının sünnetinin kılınış tarifini daha önce yaptık.

b. Öğle Namazı: On rekâttır. Dördü ilk sünnet, dördü farz, ikisi son sünnettir. Öğle namazının ilk sünnetinin ilk iki rekâtını sabah namazının sünneti gibi kılarız. Sadece, ikinci rekâtın sonundaki ilk oturuşta "Ettehiyâtü" duasını okuduktan sonra "Allahü Ekber" diyerek ayağa kalkarız. Ellerimizi kulağa götürmeden bağlar ve "Besmele" çekerek tıpkı ilk iki rekât gibi üçüncü ve dördüncü rekâtları da kılarız. Öğle namazının farzını da ilk sünneti gibi kılarız. Sadece son iki rekâtında tahiyattan sonra ayağa kalkınca yalnız "Fatiha" okur, başka sûre okumayız. Öğle namazının son sünneti de, sabah namazının sünneti gibi kılınır. Sadece niyeti farklıdır. Niyet, "öğle namazının son sünnetine" şeklinde yapılır.

1 Nisa 4/10

c. İkinci Namazı: Sekiz rekâttır. Dördü sünnet, dördü farzdır. İkinci namazının sünnetini, öğle namazının ilk sünneti gibi kılarız. Ancak ikinci rekâtın sonundaki birinci oturuşta "Allahümme Salli" ve "Allahümme Bârik"i de ilave ederiz. Üçüncü rekâta kalkınca önce "Sübhâneke" ve "Eûzübesmele" okuruz. Hemen ardından "Fatiha" ve ek sûre okuyarak rükûa eğiliriz. Rükûdan sonra secdeye varırız. Dördüncü rekâti da kıldıktan sonra iki secde ederiz, sonunda Ettehiyyâtü ve Salli, Bârik dualarını okuyup selâm veririz; böylece namazı tamamlamış oluruz. İkinci namazının farzı, aynı öğle namazının farzı gibi kılınır.

ç. Akşam Namazı: Beş rekâttır. Üçü farz, ikisi sünnettir. Akşam namazının farzı sünnetten önce kılınır. Akşam namazının farzı şöyle kılınır: İlk iki rekâtını öğle namazının farzının ilk iki rekâtı gibi kılarız. Oturduktan sonra "Ettehiyyâtü" okuruz ve üçüncü rekâta kalkarız. Fatiha'yı okuduktan sonra rükûa varırız, sonra iki secde yaparız; sonra da oturur; "Ettehiyyâtü", "Allahümme Salli", "Allahümme Bârik" ve "Rabbenâ" dualarını okuruz. Önce sağa, sonra sola selâm vererek namazı tamamlarız. Akşam namazının sünneti sabah namazının sünneti gibi kılınır.

d. Yatsı Namazı: Yatsı namazı on üç rekâttır (vitr namazı ile birlikte). Dördü ilk sünnet, dördü farz, ikisi son sünnet, üçü vitr namazıdır.

Yatsının ilk sünneti, aynı ikinci namazının sünneti gibi "müekked olmayan" sünnettir. Tıpkı ikindinin sünneti gibi kılınır. Farzı öğle namazının farzı gibi kılınır. Son sünneti ise, sabah namazının sünneti gibi kılınır.

Vitr namazı, akşam namazının farzı gibi üç rekât olarak kılınır. Yalnız arada iki fark vardır. Üçüncü rekâta "Fatiha"dan sonra, bir sûre okuruz, "Allahüekber" diyerek elleri kaldırıp tekbir alır ellerimizi bağlarız. Sonra da Kunut dualarını okuruz. Daha sonra "Allahüekber" diyerek rükûa ve secdeye giderek namazı tamamlarız.

9.2. Cuma Namazı

Cuma günü müslümanlar için kutsal bir gündür. Cuma günü müslümanın haftalık bayramıdır. Cuma namazı tek başına kılınmaz; cuma namazının kazası olmaz. Cuma günü cuma namazını kılan kişi ayrıca öğle namazı kılmaz.

Cuma namazı ergenlik çağına ulaşmış, hür, akıllı, her müslümana farzdır. Cuma namazı on rekâttır. Dördü ilk sünnet, ikisi farz, dördü son sünnettir. Cuma namazı şöyle kılınır:

Cuma namazının ilk sünneti, öğle namazının ilk sünneti gibi kılınır. İmam, hutbe okumak için minbere çıkar. Bu arada müezzin, ikinci kez ezan okur. İmam bu ezanı minberde oturarak dinler. Sonra kalkarak hutbesini okur.

Hutbe, cuma namazının şartlarındandır. Hutbede Allah anılır, övülür, Peygambere salavât (dua) okunur. Müslümanlara ve diğer insanların hayrına dualar edilir. Cemaate öğütler verilir. Hutbede müslümanların çeşitli sorunları, güncel konular, dünyadaki gelişmeler konu edilir. Günün anlam ve önemi konusunda kısa yorumlar yapılır. İmam (hatip), hutbeyi bitirdikten sonra, cuma namazının farzı, imama uyularak cemaatle birlikte sabah namazının farzı gibi, iki rekât olarak kılınır.

Son sünneti (dört rekât), öğle namazının ilk sünneti gibi kılınır. Böylece on rekâtlık cuma namazı tamamlanmış olur. Daha sonra dileyen "zuhri ahir namazı" adıyla dört rekât "vakit sünneti" adıyla da iki rekât namaz daha kılabilir. Cuma namazı her erkeğe farzdır.

9.3. Teravîh Namazı

Teravîh namazı, Ramazan ayı boyunca yatsı namazı ile vitr namazı arasında kılınan sünnet namazlarındandır. Yirmi rekâttır. Sekiz rekât, on rekât olarak da kılınabilir. Teravîh namazı, iki rekâtlı namazlar gibi ikişer rekât olarak kılınabileceği gibi dörder rekât da kılınabilir. Dörder rekât kılınırken, yatsı namazının sünneti gibi kılınır. Bu namazı, kişi tek başına kılabilirdiği gibi, cemaatle de kılabilir. Teravîh namazı cemaatle kılınırsa, ardından vitr namazı da cemaatle kılınır.

9.4. Bayram Namazı

Bayram namazı, kazası olmayan ve cemaatle kılınması gereken namazlardanır. Cuma namazı farz olan kişilere bayram namazı kılmak vacip olur. Yılda iki defa kılınır. Ramazan ve Kurban Bayramlarının ilk gününde kılınır.

Bayram namazları iki rekâttır. Namazdan sonra bir hutbe okunur ve dua edilir.

Bayram namazının kılınışı, sabah namazının sünnetine benzer. Yalnız arada bazı farklar vardır: İlk rekâta "Sübhâneke"yi okuduktan sonra, arka arkaya üç tekbir alınır. Tekbir alınırken eller kulağa götürülür ve tekbir alınca yanlara bırakılır, bağlanmaz. Ancak üçüncü tekbirden sonra eller bağlanır.

İkinci rekâta, sûre okunduktan sonra, rükûa varmadan önce, ard arda üç tekbir daha alınır ve eller yanlara bırakılır. Sonra "Allahüekber" diyerek rükûa gidilir, secde ve tahiyâtta sonra namaz tamamlanır.

9.5. Cenaze Namazı

Ölen kişi için dua niteliğinde olan bu namazın rükû ve secdesi yoktur. Dört tekbir ile ayakta kılınır. Cenaze namazı, bir kısım müslümanların kılmasıyla diğer müslümanların üzerinden kalkan "Farz-ı kifâye" bir namazdır. Bir cenazenin namazını hiç kimse kılmazsa, oradaki müslümanların hepsi günahkâr olur.

Cenaze namazının kılınışı şöyledir:

İmam, cenazenin göğsü hizasına durur. Cemaat de imamın arkasına saf olur. Niyet edilerek tekbir alınır ve eller bağlanır. Önce "Sübhâneke (Ve celle senâük'le beraber)" okunur. Eller kaldırılmadan ikinci tekbir alınır, sonra "Allahümme Salli-Bârik" okunur. Yine tekbir alınır ve cenaze duası okunur. Cenaze duasını bilmeyenler "Allahümme Rabbenâ Atinâ" duasını veya bildikleri başka bir duayı okuyabilirler. Daha sonra dördüncü tekbir alınır, selâm verilerek namaz bitirilir.

10. FİL SÛRESİNİ EZBERLEYELİM ve ANLAMINI ÖĞRENELİM

Fil sûresi, Peygamberimize Mekke'de indirilmiştir. Beş ayettir.

Fil Sûresi

Bismillahirrahmânirrahim

Elem tere keyfe feale Rabbüke

Biashâbil-Fil

Elem yec'al keydehum fî tadlîl

Ve ersele aleyhim tayran Ebâbil

Termihim bihicaretin min siccîl

Fecealehüm keasfin me'kul.

Fil Sûresinin Anlamı:

Görmedin mi, ne yaptı Rab'bin

Fil ordusuna!

Onların düzenlerini boşa çıkarmadı mı?

Üzerlerine Ebâbil kuşlarını gönderdi de,

Onları taş yağmuruna tuttular.

Böylece onları yenik ekinlere döndürdü.

ÜNİTE 2: PAYLAŞALIM, YARDIMLAŞALIM - ZEKAT VE SADAKA *

1. İNSANIN PAYLAŞMA VE YARDIMLAŞMA İHTİYACI

Aynı toplumun bireyleri olan bu insanların birbirlerine ihtiyaçları vardır. Böyle bir toplumda komşusu açlık, hastalık çeken bir kişi, kendi içinden o komşusuna yardım etme gereksinimi duyar. Kendi ailesi için hazırladığı bir tas çorbasını muhtaç komşusuyla paylaşmak ister. Doktora, hastaneye gidemeyen komşusunu doktora, hastaneye götürmek ister. Sonucunda içini manevî bir mutluluk kaplar.

Aynı toplumun bireyleri olan insanların her açıdan birbirlerine ihtiyaçları vardır. Karşılıklı ihtiyaçların giderilmesi toplum bilincini güçlendirir. Aynı zamanda bu yardımlaşma ve paylaşımlar toplumdaki ekonomik ve sosyal dengesizlikleri de önler. Malını fakir ve kimsesiz ile paylaşmak aradaki sevgiyi artırır, toplumsal dayanışmayı geliştirir. Başkasının acısını paylaşmak kadar, insana huzur veren diğer bir manevî haz yoktur. Bir ölüm acısını paylaşmak ne güzel bir davranıştır. Aynı olayları biz de yaşayabiliriz. Bizim de başımıza öyle şeyler gelmez mi?

2. İSLÂM'IN PAYLAŞMA VE YARDIMLAŞMAYA VERDİĞİ ÖNEM

İslâm, inananlara her zaman paylaşmayı ve yardımlaşmayı tavsiye eder. Zira, her varlıklı müslüman, Yüce Allah'ın "... ve mallarında muhtaç ve mahrumların hakkı vardır" ¹ şeklindeki buyruğunu bilmeli ve inanmalıdır. İslâm'da her Müslüman hem kendisinden, hem ailesinden, hem çevresinden, hem de toplumdan sorumludur. Müslüman kişi, bunlara karşı görevlerini tam olarak yerine getirmese dünyada ve ahirette sorumlu olacaktır.

3. PAYLAŞMA VE YARDIMLAŞMA İBADETİ OLARAK ZEKÂT

Zekât, kelime olarak "temizlik, artma, bereket" gibi anlamlara gelir. Zekât, İslâmın beş şartından biridir. Mal ile yapılan bir ibadettir.

Dinî bir terim olarak zekât, belli bir malın veya paranın belli bir miktarını Allah rızası için bildirilen yerlerden birine vermektir. Zekât, yılda bir defa verilir.

4. ZEKÂTI KİMLER VERİR?

Zekâtı belli bir gelir seviyesine ulaşan müslümanlar verirler. Bir Müslümanın zekât verecek kadar varlıklı sayılmasının şartları vardır. Bu şartları şöyle belirtebiliriz.

1 Zâriyât: 51/19.

* Zekat konusunu kitabınızın 70-72. sayfalarında bulabilirsiniz.

- a. Zekât verecek müslümanın borcu olmamalıdır.
- b. Temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra belli bir miktar mala sahip olması gerekir.
- c. Zekât verebilmek için zekâtı verilecek malın üzerinden bir sene geçmesi gerekir.

ç. Ayrıca zekât vermek için müslüman, akıllı ve ergenlik çağına girmiş olmalıdır.

5. ZEKÂTI KİMLERE, NASIL VERMELİYİZ?

Kur'an'da belirtildiğine göre zekât şu kimselere verilir:¹

- a. **Yoksullar:** Bunlar, İslâmın ölçülerine göre zengin sayılmayan, kazançları geçimleri için yeterli olmayan kimselerdir.
- b. **Düşkünler:** Hiç geliri olmayan yoksullardır.
- c. **Borçlular:** Bunlar, israf etmedikleri halde, borçtan kurtulamayan kimselerdir.
- ç. **Bazı Yolcular:** Yolda kalmış, kimsesiz ve parasız yolcular.
- d. Zengin olduğu halde gurbette parasız kalanlar.
- e. **Allah Yolunda Çalışan Kişiler:** Öğrenim yapmak isteyen, ama malî gücü olmayan kimseler; kendisini bilime adanmış, malî bakımdan güçsüz olanlar; Allah'ın diniyi yaymak için uğraşanlar, vatan, millet, Allah yolunda savaşanlar.
- f. **Kalpleri Müslümanlığa Isındırılmak İstenenler:** Müslümanlığa sıcak bakan, ona karşı olmayan, İslâma kazandırılmasında fayda olan insanlar.

Zekât; amca, dayı, hala, teyze ve bunların çocuklarına, akraba ve komşulara verilebilir. Zekât vermeye, zekât düşecek yakın akrabalarından başlanmalıdır. Zekât; anne, baba, eş, çocuklar, dede ve nine gibi bakmakla yükümlü olduğumuz kişilere verilmez. Çünkü, bunlar bakmakla yükümlü olduğumuz kimselerdir.

Zekât Nasıl Verilmelidir?

Zekât veren kişi, çok dikkatli davranmalıdır. Zekâtı alanın ruh hâlini hep gözönünde bulundurmalıdır. Onu incitecek, gücendirecek şekilde vermemelidir. Zengin, verirken gönülsüz davranmamalıdır. Fakirin başına kakmamalıdır. Aynı şekilde fakir de alırken ezilmemeli, mahcubiyet duymamalıdır. Bu konuda Yüce Allah da şu uyarıyı yapmaktadır: "Güzel bir söz ve bağışlama, eziyete dönüşen bir sadakadan daha iyidir; Allah zengindir ve halîmdir. Ey inananlar! Zekât dahil her türlü sadakanızı başa kakmak ve eziyete dönüştürmek suretiyle boşa çıkarmayınız. Bu, inanmadığı halde malını gösteriş için harcayan kişinin tutumudur..."²

6. ZEKÂT NELERDEN VERİLİR?

Zekât verilecek mallar şunlardır: Altın, gümüş, para, ticaret malları, koyun, keçi, sığır, manda ve deve. Bu zekâtı verilenlerden altının en az 81 gramından; gümüşün en az 561 gramından; en az 81 gram altın karşılığı ticaret eşyasından; en az 40 koyun ve keçiden; en az 30 sığır veya mandadan zekât verilir. Bunlardan zekât verilebilmesi için bunların sahibinin elinde bir yıl kalması gerekir. Ayrıca bunlar, zekât

1 Tevbe: 9/60.

2 Bakara: 2/263-264.

verecek kişinin zorunlu gereksinimlerinden fazla olanlardır. Bu para ve mallardan kırkta biri zekât olarak verilir.

7. YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA YOLU OLARAK SADAKA

Allah için yoksullara yardım etmek anlamına gelen sadaka, muhtaçlara karşılıksız yapılan yardım demektir. Ayrıca, her türlü iyilik anlamlarına da gelir.

Hatta bir güler yüz, tatlı bir söz bile sadaka sayılmıştır. Buna göre her çeşit iyilik sadakadır ve bunlara sevap verilir. Ayrıca dinimiz İslâm; yol, çeşme, köprü, cami, okul, hastane gibi toplumun sürekli yararlandığı iyi şeyler yapanların ölümden sonra da sevap kazandıklarını bildirmektedir. Çünkü bu hayırları yapanlar öldükten sonra da insanlar, bunlardan yararlanmaya devam etmektedirler. Ramazan ayında varlıklı müslümanların yoksullara yaptığı yardıma fitır sadakası denir. Fitır sadakası, Yüce Allah'ın kişiye canını bağışlamış olmasına karşılık bir şükran davranışı olmak üzere konmuştur. Sadaka-i fitır, dilimizde "can, baş sadakası" diye de anılır. Fitır sadakası, yeni doğan çocuklar için bile verilmesi gerekir.

8. ZEKÂT VE SADAKA VERECEK DURUMA GELMEYE ÇALIŞMALIYIZ

İslâm, bütün Müslümanların çalışmasını istemektedir. Zira Kur'an'da Allah, şöyle buyurmaktadır: "*Hakikaten insan için kendi çalışmasından başkası yoktur*".¹ Bu âyetten anlaşılacağı üzere insanın, eğer çalışmazsa maddî ve manevî olarak hiç bir şey elde edemeyeceği vurgulanmaktadır. Ayrıca çalışarak alınteri ile elde edilmiş zenginlikle müslüman, Allah'ın İslâm'ın şartları arasında emrettiği malî ibadetlerden olan Hac ve Zekâtı yerine getirir. Sahibi olduğu malından yoksullara sadaka verir. Muhtaçlara yaptığı yardımlarla manevî olarak büyük bir haz duyar.

9. YARDIMLAŞMA KURUMLARIMIZ

Özellikle deprem, sel felaketi gibi toplum olarak sıkıntıların daha yoğun yaşandığı durumlarda insanlar, kendilerini daha da çaresiz ve kimsesiz hissederler. İşte böyle durumlarda toplumsal yardımlaşma kurumları devreye girer. Bizim de ulus olarak, bu anlamda, dar günlerimizde bize yardımcı olan bazı kurumlarımız vardır. Bunlardan bir kısmı şunlardır:

a. Kızılay: Bu yardımlaşma kurumlarımızın başında Kızılay gelir. Kızılay, ülkemizin neresinde doğal ve toplumsal bir felaketle karşı karşıya kalırsa, imdadımıza yetişir. Milletimiz de bu kurumumuza her türlü bağış ile destek verir. Kızılay, başka ülkelerin felaketzedelerine de yardım eder.

b. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu: Bu kurumumuz, özellikle doğal âfetler sonucu annesini ve babasını kaybeden, dünyada kendilerini görüp gözetecek kimseleri kalmamış bakıma muhtaç çocukları alarak onlara bakar ve onları büyütür. Dolayısıyla toplum hayatımızın çeşitli nedenlerle aksayan bir yanını bu kurumumuz, yaptığı hizmetle düzeltir. Ulusumuz, bu kurumumuza da desteklerini esirgemez. Kimsesiz çocukları alır, okutur ve iş buluncaya kadar koruma altında tutar.

c. Türk Hava Kurumu: Asker ulus olan Türk halkının sivil kesiminden özellikle gençlerin pilotluk eğitimi almalarını bu kurumumuz sağlar. Ayrıca ülkemizde tarım yapılan tarlaların ilaçlanması gibi hizmetler de bu kurumumuzun uçakları tarafından yapılır. Ayrıca paraşüt eğitimi gibi eğitimleri de üstlenmiştir. Yardımsever, gönlü

1 Necm: 53/37.

zengin, cömert halkımız, bu kurumlarımızı çeşitli yardım ve bağışlarıyla destekler. Bu yardım çeşitlerinin başında ise, zekât ve fitir sadakası gelmektedir. Kurban derileri de önemli bir destek sağlamaktadır.

ÜNİTE 3: VATANIMIZI VE MİLLETİMİZİ SEVİYORUZ *

1. VATAN VE MİLLET KAVRAMLARINI ÖĞRENİYORUZ

Kelime olarak vatan, bir kişinin doğup büyüdüğü veya yaşadığı memleket ya da yurt anlamına gelir. Vatan, bizim en kıymetli varlığımızdır. Bu bakımdan "Ana Vatan" tabiri, biz Türkler arasında önem kazanmış, atasözlerimize kadar girmiştir. Millet ise, kavram olarak dil, din, tarih, kültür ve ülkü birliği meydana getirdiği, kökü tarihin derinlerine inen topluluktur. Millet hayatında ahlâk, eğitim, örf ve gelenekler, ortak duygu ve hedefler, ortak davranışlar millî birliği ve amaçları belirler.

2. BİZ VATANIMIZI VE MİLLETİMİZİ ÇOK SEVERİZ

Milletimizin vatan ve millet sevgisine koca bir tarih tanıktır. Bu sevgi, İslâm'dan önce de vardır. İslâm'dan sonra ise daha da güçlenmiştir. Vatanımızı ve milletimizi sevmeliyiz. Çünkü bu sevgi, aynı zamanda, atalarımıza saygının bir gereğidir. Zira onlar, vatan ve millet sevgisi uğruna canlarını vermişlerdir.

Vatan sevgisini, dinimiz de öğmüş ve teşvik etmiştir. Bundan dolayı "Vatan sevgisi imandandır" anlayışı gelişmiştir. Vatan sevgisi, millî benlik gibi konulara büyük önder Atatürk de dikkat çekerek şöyle demiştir: "... Özellikle bizim milletimiz, millî anlayışa sırt çevirmenin çok acı cezalarını görmüştür. Dünyanın bize saygı göstermesini istiyorsak, önce biz kendi benliğimize ve milletimize bu saygıyı hisseder, fiilen bütün tutum ve davranışlarımızla gösterelim. Bilelim ki millî benliğini bulamayan milletler, başka milletlerin avıdır."

3. BU VATANDA HEPİMİZ BİR MİLLETİZ

Türkiye bizim vatanımızdır. Bütün Türkler büyük bir aile, Türkiye ise, o ailenin çok büyük bir evi gibidir. Millet, varlığını ancak bir vatan üzerinde sürdürebilir. Dolayısıyla aynı vatanın ve aynı milletin çocukları olarak birbirimizi tanımalı, sevmeli ve korumalıyız. Diğer taraftan, atalarımızın binlerce yıldır bıraktığı camiler, hanlar, hamamlar, kervansaraylar, okullar, külliye, köprüler, çeşmeler, saraylar, kışlalar, kütüphaneler, kapalı çarşılar ve çeşitli sanat eserleri. Bu eserler milletimizin ortak değerleridir. Bu eserlere hepimiz gönül vermeli onları gözümüz gibi korumalıyız. Vatanımızın kıymetini bilmeli, onu canımız gibi korumalıyız.

4. MANEVÎ DEĞERLERİMİZİ KORUYUP SAYGI GÖSTERİRİZ

Bir milleti millet yapan değerlerin başında manevî değerler gelir. Her milletin kut sal saydığı ve uğruna savaştığı değerler vardır. Bir milletin öz dayanakları olan, manevî değerleri kısaca şöyle ifade edebiliriz: Din, dil, millet, özgürlük, bağımsızlık, ahlâk, gelenek ve göreneklerdir. Ayrıca bayrak, vatan sevgisi, gazilik ve şehitlik, ezanlar, mevlitler, askerlik gibi anlayış ve duygular da manevî değerlerimizdendir.

* *Vatan ve Millet Sevgisi konusuna yayın evimize ait 8. sınıf Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Kitabının 99-115. sayfalarında bulabilirsiniz.*

Diğer taraftan manevî değerlerin oluşmasında dil ve din en önemli rolü oynar. Türkçe'miz ve İslâm dini bizi birbirimize benzetir, birbirimize bağlar. Birbirimize benzeme ve bağlanmamızdan ortak kültürümüz oluşur. Çünkü dilimiz ortak anlaşma ve iletişim aracıdır. Bilimi, bilgiyi, sanatı, kültürü onunla oluştururuz. Onunla düşünür, onunla konuşur, onunla yaşarız. Aynı Allah'a, aynı Peygambere, aynı Kitaba, inanmamız, aynı ibadetlere, aynı dil ve kültüre sahip olmamız vatanda birliği sağlayan en önemli unsurlardır.

4.1. Bayrağımıza ve İstiklâl Marşı'mıza Saygı Duyarız

Bayrak, bir milletin bağımsızlığının ve egemenliğinin simgesidir. Bundan dolayı her milletin kendine özgü bir bayrağı vardır. Bundan dolayı, bayrak kutsaldır ve ona her türlü saygı gösterilir. O, yere atılmaz, yırtılmaz, göndere çekilirken saygı duruşuna geçilir. Başka milletlerin bayrağına da saygı gösteririz. Çünkü onlar için de kendi bayrakları kutsaldır.

Bayrak, asker olsun sivil olsun bir milletin manevî varlığını temsil eder. Bu bakımdan kutsaldır. Bunun için bayrağımızı canımızdan daha değerli biliriz. İstiklâl Marşı'mız da bayrağımız gibi özgürlüğümüz ve bağımsızlığımızın sembolüdür.

İstiklâl Marşı vatan, millet, bağımsızlık, özgürlük ve bayrak sevgisi üzerine yazılmıştır. İstiklâl Marşı'nın ifade ettiği anıam çok büyüktür. Çünkü o, büyük bir mücadelenin sonunda yazılmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın neticesi İstiklâl Marşı'nda özetlenmiştir. Bunun için ona saygı tarihe, geçmişe, şehit ve gazilere, millete, vatan ve devlete saygıdır.

4.2. Gazilerimize Saygı Gösterir, Şehitlerimizi Rahmetle Anarız

Gazi; Allah, din, vatan ve millet gibi kutsal değerler uğrunda savaşan; ancak şehit olmadan dönenlere verilen isimdir. Bu uğurda savaşanlar, savaş sırasında bir yara almasalar bile gazi olarak adlandırılırlar.

Şehit ise; aynı kutsal değerler yolunda canını veren kimseye denilir.

Gazilik ve şehitlik, İslâm'ın getirdiği kavramlardır ve Müslümanlar için kullanılmaktadır. Peygamberimiz zamanından beri aynı uygulama vardır. Şehitlik, Kur'an'da övülmüştür. Nitekim Yüce Allah, şöyle buyurmaktadır: "... Allah yolunda öldürülenlere ölümler demeyin. Bilâkis onlar diridir; fakat siz bilmiyorsunuz."

Gazilerimize saygı gösterme, şehitlerimizi rahmetle anma, vatan sevgisi ile doğrudan ilgilidir. Çünkü, vatanımızın bağımsız olarak bizlere kadar ulaşmasını onlara borçluyuz.

4.3. Askerlik Yapmak Vatan Borcumuzdur

Vatanı korumak için askere gitmek, gerçekten yüce bir görevdir. Gelenek, göreneklerimiz ve dinimiz, bizden vatanı korumayı ve askerlik yapmayı istemektedir. Peygamber Efendimiz, vatan savunmasına büyük önem vermiştir. Onun yurt savunması ve askerlikle ilgili önemli sözleri ve öğütleri vardır.

"Allah rızası için sınırdan bir gece nöbet beklemek, dünya ve dünyadakilerden hayırlıdır..." Askerlik, Türklerde kutsal bir değer ve öneme sahiptir. Tarihin en eski zamanlarından beri "asker millet" olarak bilinen Türkler, Müslüman olduktan sonra, askerliği dinî bir görev olarak algılamışlardır.

5. "YURTTA BARIŞ, DÜNYADA BARIŞ" TEMEL İLKEMİZDİR

İnsana yakışan, insanları sevmek ve saymaktır; insanlarla iyi geçinmek, geçimli olmaktır. Bu sevgi ve saygı, insanların kusurlarını, noksanlarını hoş görmeyi gerektirir. Kalıcı olan sevgi ve dostluktur. Atatürk de insan sevgisine büyük önem vermiştir. Atatürk, insanların kin ve nefretten uzak duracak şekilde yetiştirilmelerini istemiştir. O, barışa büyük önem vermiştir. O'nun bu düşüncelerinin temelinde insan sevgisi yatar.

Atatürk'ün insan sevgisi, yalnız kendi milletine ait bir duygu değildir. O, bütün milletleri de sevmeyi esas alan bir duygu ve düşünceye sahiptir. O, milletlerarası sevgi, saygı, duygu ve düşüncesini "Yurtta barış, dünyada barış!" ilkesi içerisinde toplamıştır. O, dünyadaki savaşlardan çok rahatsız olmuş, bu gibi problemler nerede olursa olsun, onları önlemek için çaba sarfetmiştir. Hatta yaptığı savaşları bile zorunlu olduğu için yaptığını ifade etmekten çekinmemiştir.

ÜNİTE 4: KÖTÜ DAVRANIŞLARDAN KAÇINALIM *

1. DİNİMİZİN SAKINMAMIZI İSTEDİĞİ BAZI KÖTÜ DAVRANIŞLAR

1.1 Yalan Söylemek ve Hile Yapmak

Dinimiz kişiye ve topluma zararlı olan tutum ve davranışlara elbette izin vermez. Allah, insanları yalandan kaçınmaya ve doğru olmaya çağırır. Nitekim Kur'an'da şöyle buyrulmaktadır: "...Yalan sözden kaçının!"¹, "...Emrolunduğun gibi dosdoğru ol!"² Yüce Allah, doğruluğu, adaletle hükmetmeyi, yalan ve hileden uzak durmayı herkesten istemektedir.

Peygamberimiz de doğruluğa sarılmayı emretmektedir. O, doğruluğun iyiliğe, iyiliğin de cennete; yalanın kötülüğe, kötülüğün ise, cennetten mahrum edeceğini bildirmiştir.³ Bu demektir ki, insan, yalan söylemeyi alışkanlık haline getirirse, kötülüklerle yakın olur. Bunun sonunda da cezalandırılır.

Aklını kullanan herkes, yalan ve hilenin ne kadar kötü olduğunu bilir. Ancak, aklını iyi kullanamayanlar, yalan ve hile ile elde ettikleri geçici yararları kâr zannederler, halbuki, onlar zarar etmişlerdir.

1.2 Gıybet ve İftira

Gıybet, bir kimsenin yüzüne karşı söylendiğinde üzüleceği eksiklerini ve hatalarını arkasından konuşmaktır. Dinimizde, başkalarının gıybetini yapmak kusurunu aramak yasaklanmıştır. Bu konuda Yüce Allah, Kur'an'da şöyle buyurmaktadır:

1 Hac: 22/30.

2 Hud: 11/12

3 Riyazu's - Salihin, c. III, s. 123.

* *Kötü Davranışlar konusunu kitabınızın 98-103. sayfalarındaki Kötü Huylar bölümünde bulabilirsiniz. Ayrıca Kişiyi ve Topluma Zararlı Davranışlar konusunu kitabınızın 30-31. sayfalarında bulabilirsiniz.*

"...Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz, diğerinizi arkasından çekiftirmesin..."¹

İftira ise, kelime anlamıyla bir kimseyi yapmadığı bir kötülükle suçlamak demektir. İftira etmek ahlaksızlıktır. O, ne insanlığa, ne de müslümanlığa sığar.

İftira edenler zulme yol açar, kötülüğe alet olurlar. İftira etmek, aynı zamanda, kul hakkı almaktır. Kul hakkı alanlar, başkalarının "ah"ını alırlar. Onlar da mutlaka karşılığını görürler.

1.3 Hırsızlık

Hırsızlık, sözlükte "kendine ait olmayan bir şeyi çalıp, kendine mal etme işi" diye tanımlanmaktadır. İslâmiyet, her ne şekilde olursa olsun, bir kimsenin başkasına ait mala el uzatmasını yasaklamıştır. Bu bakımdan, hırsızlık, çalıp-çarpma, gasp, haksız kazanç, rüşvet, hileli kazanç, eksik tartı ve ölçü hepsi haramdır. Başkalarının kapılarını dinlemek, evlerinin içini gözetlemek de göz ve kulak hırsızlığıdır. Öğrencilerin kopya çekmesi de haksız kazançtır, bir başka çeşit hırsızlıktır. Kopya şahsiyeti zedeler, kişinin kendine güvenini yitirmesine yol açar.

1.4. Kıskançlık

Kıskançlık yani haset, bir arkadaşımızın veya başkalarının başarılarını çekememektir. Onların yaptıkları, başardıkları işler karşısında eziklik duymaktır. Başkalarının üstünlüklerini çekememek, kötü bir huydur, ruhsal bozukluktur. Çoğu kıskanç kişiler, bazan çılgınca işler de yapabilirler. Kıskançlık, onları saldırgan yapar. Yahut kıskandığı kişiye akıl almaz zararlar vermesine yol açar. Ama sonunda yine de kıskanç olan kişinin kendisi zarar görür. Kur'an'ıkerim, kıskançlığı reddederken, aç gözlülüğten korunmuş kimselerin gerçek mutluluğa ulaşacaklarını bildirir.²

Başkalarını kıskanmamalı, onlara imrenmeliyiz. İmrenmek, onların iyi hallerine özenmek demektir. İmrenilecek insanları da takdir etmek gerekir. Ahlak açısından buna "gıpta etmek" denir. Peygamberimiz de bunu teşvik etmiştir. İnsan gıpta ederek yükselebilir.

1.5. Alay Etmek

İstihza yani alay etmek, bir insanı hor görmedir yahut bir insanla söz, yazı veya hareketle eğlenme, onu aşağılama demektir. Alay etmek, İslamın hoş görmediği davranışlardandır. Alay etmek de ruhsal bir rahatsızlıktır. Yalancılık gibi, kıskançlık gibi alay etmek de insanı içten içe çökertir. Alay ettiği kişilerin düşmanlığını çeker. Herkes ondan uzak durmak ister. İnsan kendini büyük görmezse, alay etme alışkanlığından kurtulabilir. Bunun gibi insan kişiliğine saygı duyarsa, yine bu hastalaktan kurtulabilir.

1.6. Büyükleme (Kibir)

Kibir, kelime olarak büyüklük, büyük olma, kibirlenme, büyüklük taslama ve kendini başkalarından üstün tutma gibi anlamlara gelir. Kibir, İslam'da kötü huyların başında gelir. Tehlikeli bir davranış olan kibir, insanlar arasında kin doğurur. Toplumsal uyuşma ve kaynaşmayı baltalar, dostların gönüllerine nefret sokar. Zira kibirli insan, kendisi için sevip istediğini öteki müslümanlar için istemez. Kibirde benlik iddiası bulunduğundan böyle birisi alçak gönüllü olamaz. Bundan dolayı kibiri ve kibirli insanı hiçbir din hoş görmez. Büyükleme, böbürlenen kişi, hem çevresinde hem de

1 Hucurat: 49/12

2 Haşr, 59/9.

toplumda sevilmez. Çünkü böyle bir kişi, herkese tepeden bakar. Kendi dışındaki insanları hakir görür. Hep kırıcı ve yıkıcı bir tavır içinde olur.

İnsanlar arasında büyülenen, böbürlenen kişileri Yüce Allah, şu şekilde uyarmaktadır. "...Yeryüzünde böbürlenerek yürüme..." ¹ Yine Kur'an'da Allah, "...O (Allah) büyüklük taslayanları asla sevmez." ² buyurarak, kibirlileri sevmediğini belirtmektedir.

1.7. Kötü Zanda Bulunmak

İnsanlar, kusursuz değildir. Bazen en yakın dostumuz bile, bize karşı kırıcı ve incitici davranışlarda bulunabilir. Ancak bu gibi olayları büyütüp o dostumuz hakkında kötü zanda bulunmamız, dostluk bağlarını koparabilir. Bu doğru bir davranış değildir. Yüce Allah, değil kötü zan, hatta zandan bile kaçınmak gerektiğini Kur'anikerim'de şöyle belirtmiştir; "Ey iman edenler! Zandan çokça kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekıştirmesin." ³ Burada kaçınmamız istenen zan, kötü zandır. Ancak iyi zanda bulunmak gerekir. Aksi hâlde Allah'ın sevmediği davranışı yapmış oluruz.

Gerçek mümin, kendisine karşı yapılan her kırıcı ve incitici davranışlara karşı kötü zanda bulunmamalıdır. Mümin dostlarını hemen terk etmemelidir. Çünkü dost kazanmak zor; ama kaybetmek kolaydır.

1.8. Başkalarının Özel Hayatını Araştırmak

İslâm, Özel hayatın gizliliğine saygı duyar. Onun açığa vurulmasına karşı çıkar. Özel hayatın gizliliğinin korunmasından yanadır. Nitekim Kur'an'da Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: "Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere geldiğinizi fark ettirip ev halkına selâm vermedikçe girmeyin. Bu, sizin için daha iyidir; herhalde (bunu) düşünüp anlarsınız. Orada kimse bulamadınızsa, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size "Geri dönün!" denilirse hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha temiz bir davranıştır. Allah yaptığınızı bilir." ⁴

1.9. Anne, Baba ve Büyüklere Saygısızlık

Dinimiz, Allah'a kulluktan sonra, en önemli görevin ana ve babaya iyi davranmak olduğunu bildirir. Bu hususta Kur'anikerim'de şöyle buyurulmaktadır: "...Onlara "öf" bile deme..." ⁵ Bundan dolayı onlara iyi davranmalı, istedikleri her şeyi yapmalıyız. Onların gönüllerini kırmamalı, onları hoşnut etmek için özen göstermeliyiz. Ellerini öpüp hayır dualarını almalyız. Bu bize, büyük bir manevi destek verir.

Annemiz, babamız, öğretmenlerimiz gibi büyüklerimiz, bizim hayata daha iyi hazırlanmamız için bize yol gösterirler, örnek olurlar. Bize iyi, dürüst olmayı öğretirler. Kötülere ve kötülöklere karşı bizi hep uyarırlar. Bütün bunlardan dolayı onlara saygı duyarız.

1 İsra 7/37

2 Nah 14/23

3 Hucurat 49/12

4 Nur 24/27-28

5 İsra 17-23

2. DİNİMİZİN SAKINMAMIZI İSTEDİĞİ KÖTÜ ALIŞKANLIKLAR

2.1. Alkollü İçki İçmek

Alkolün bedende yaptığı yol açtığı çok çeşitli hastalıklardan başka, ruhsal bir takım zararları da vardır. Onun ruhi zararları daha çok, zihin, dikkat, bilinç ve irade üzerinde görülür. Ayrıca ümitsizlik ve karamsarlık doğurur. Trafik kazaları, cinayetler, aile kavgaları ve hukuka aykırı her çeşit eylemde alkolün etkisi görülür. Ayrıca ruh ve akıl hastalıklarında da alkolün etkisi unutulmamalıdır.

Bireysel ve toplumsal zararlara yol açan alkollü içkiyi dinimiz de açık hükümlerle yasaklamıştır. Kur'an'da içkinin yasaklanması aşama aşama gerçekleşmiştir. En sonunda Yüce Allah, şöyle buyurmuştur: "Ey inananlar! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi olan pisliklerdir. Bunlardan sakının ki kurtuluşa eresiniz."⁷ İslâm içkiyi yasaklamakla akla önem vermiştir. Çünkü alkol, akli baştan alır. Aklin kontrolünü kaybetmesine yol açar.

2.2. Uyuşturucu Kullanmak

Uyuşturucu alışkanlığı, bir hastalıktır. Bu kötü alışkanlık ve hastalığın nedenleri de çeşitlidir. Bunlar arasında insanın zaafı, sorumluluktan kaçışı, eğitimsizlik sayılabilir. Ayrıca, insanların birbirini olumsuz yönde etkilemeleri ve kötü çevre şartları, lükse ve gösterişe dayalı yapay hayatın verdiği tatminsizlik, manevi boşluk, ideal yoksunluğu, fakirlik ve yalnızlığın verdiği çaresizlik gibi hususlar da bu hastalığın nedenleri arasında gösterilebilir.

İslâm, aynen içkiyi yasakladığı gibi uyuşturucu madde kullanımını da kesin bir ifadeyle yasaklamıştır. Zira, Kur'an'da geçen içki yasağı, sarhoşluk veren, insanın akli ve ruhi dengesini bozan bütün katı ve sıvı maddeleri kapsar. Nitekim beden ve ruh sağlığını bozduğu, sarhoşluk ve uyuşukluk verdiği için uyuşturucular da dinimizce yasaklanmıştır.

2.3. Kumar Oynamak

Dinimizin bizden sakınmamızı, uzak durmamızı istediği alışkanlıklardan birisi de kumardır. Nitekim alkollü içki konusunda metnini verdiğimiz ayette Yüce Allah, kumarın ve falcılığın da yasak olduğunu belirtmiştir.

İslâm, kumarın herhangi bir şeklini belirtmemiştir. Bunu yaparken onun anlamını ve doğuracağı sonuçları göz önüne alarak yasaklamıştır. Şekli ve metodu ne olursa olsun, kumar, haramdır.

3. KÖTÜ ALIŞKANLIKLAR NASIL BAŞLIYOR?

Bugün yapılan pek çok araştırmada kötü alışkanlıkların, nedenleri üzerine önemli bulgular elde edilmektedir. Buna göre merak, en başta gelen nedenlerdendir. Sonra kötü alışkanlık edinmiş kişilerle kurulan arkadaşlıklar gelmektedir. Bunlardan başka, can sıkıntısı, stres, ailedeki huzursuzluklar gibi gerekçeler bu kötü alışkanlıklara sürüklemektedir.

4. KÖTÜ ALIŞKANLIK VE DAVRANIŞLARDAN NASIL KORUNALIM?

Önce kötülüğün zarar verdiğinin bilincine ermeliyiz. Bu bilinç ile bunlara başlama ve alışma nedenlerinden uzak durmalıyız. Bunun için merak ile de olsa dinimiz-

1 Maide 5/90

ce yasaklanan davranışları yapmamız gerekir. Olabildiğince bu alışkanlık ve davranışlardan uzak duran kişilerle arkadaşlık kurmalıyız. Ayrıca bunların yapıldığı, kötülüklerin yeşerdiği ortamlardan uzak durmalıyız. Özellikle hem kendimizin hem de dost ve yakınlarımızın böyle ortamlara girip çıkmalarının önüne geçmeliyiz.

5. KÖTÜ DAVRANIŞLAR KARŞISINDA DUYARSIZ KALMAYALIM

Her insan, içinde yaşadığı toplumun üyesidir. Her birey, üyesi olduğu toplumun yerleşik düzenine uymalıdır. Unutmamalıyız ki toplum dışındaki insan tek başına ne yaşayabilir, ne de medeniyet kurabilir. Bundan dolayı ailenin, okulun, çarşının ve çevremizdeki her şeyin dirliğine, düzenine sahip çıkmalıyız, onları korumalıyız. Onları bozanlardan olmamalıyız. Hatta bu da yetmez; medenî cesaret sahibi olmalıyız. Kötü davranışların sahiplerini uyarmalıyız. Peygamberimiz de kötü davranış karşısında bir müslümanın nasıl davranacağını şöyle dile getirmektedir: "İçinizden her kim, çirkin bir davranış veya hoş olmayan bir şey gördüğünde, onu eliyle değiştirsin. Bunu eliyle değiştirmeye gücü yoksa, diliyle değiştirsin. Buna da gücü yetmiyorsa, gönlünde o şeye veya harekete buğzetsin (tepkisini canlı tutsun)..." Böylece peygamberimiz, kötü davranışlar karşısında suskun kalmamamız gerektiğini açıkça belirtmektedir. Bu tutum, ayrıca sorumlu bir vatandaş davranışıdır.

6. BAŞKALARINA ZARAR VERMEK KUL HAKKI YEMEKTİR

Biz kendimize nasıl zarar verilmesini istemiyorsak, başkalarına da zarar vermemeliyiz. İslâm dini, insan haklarına saygılı olunmasını emreder. Bunu yaparken, haksızlık yapmayı da yasaklamıştır. Kul hakkı kavramı ile ifade edilen, başkalarının hak ve hukukuna saygı, Kur'anın ve hadislerin üzerinde durduğu hususlardandır.

Birinin işini engellemek, aleyhinde konuşmak; malını çalmak kul hakkı tanımadır. Bunun gibi gücünün zayıfı ezmesi ve başkasına iftira atması da böyledir. Bunların yanında gözün gördüğü ve canın çektiği bir yiyecekten göreni faydalandırmamak da, kul hakkına saygısızlıktır.

Bunlardan başka devletin malını çalmak veya yemek, milyonlarca vatandaşın hakkını yemektir. Aldığı ücretin, maaşın karşılığı kadar çalışmamak da kul hakkı yemektir. Haksız kazanç sağlamak, topluma ait şeylerden çalmak, insanlara zarar vermektir, yani kul hakkı yemektir.

7. FELÂK SURESİNİ EZBERLEYELİM VE ANLAMINI ÖĞRENELİM

FELAK SÜRESİ

Bismillahirrahmânirrahim.

Kul eûzû bi-rabbî'l- felâk. Min şerri mâ halak. Ve min şerri gâsikin izâ vekab. Ve min şerri'n- neffâsâti fi'l- ukad. Ve min şerri hâsidin izâ hased.

ANLAMI

Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla;

"De ki: Tan yerinin Rab'bine sığınırım. Yarattıklarının şerrinden, bastığı zaman karanlığın şerrinden ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden"

ÜNİTE 5: DOSTLUK VE KARDEŞLİK *

1. DOSTLUK VE KARDEŞLİK BİR İHTİYAÇTIR

"Dostluk" sözlükte, dost olma durumu ve dostça davranış olarak açıklanmıştır. "Kardeşlik" de kardeş olma durumu, kardeş kadar yakın sayılma, birlik, beraberlik gibi anlamlara gelmektedir.

"Dost" sevilen, güvenilen yakın arkadaş demektir. Dost bilinen kimse ile yakın ve samimi ilişkiler kurulabilir. Böyle bir kişi ile insan, her şeyini paylaşabilir, ona en gizli sırlarını açabilir. Bu durum, aynı zamanda dostluktur. Dost olmaya, dostlar edinmeye her insanın ihtiyacı vardır. İnsanların kardeşliğe de ihtiyacı vardır. Kardeş gibi birbirini seven ve kollayan insanlar, kardeşlik sayesinde yardımlaşır. Hayatta birbirlerine destek olurlar. Birbirlerini cesaretlendirirler. Kardeşlik kuranların, dostluk kuranlar gibi ortak değerleri vardır, inançları vardır, davranışları vardır. İnsan, diğer insanlarla bir arada yaşamak zorundadır.

Kur'an'ı Kerim, dostluğu öğmüştü ve teşvik etmiştir. Bunun yanında Kur'an gerçek dostların kimler olabileceğinin işaretini de vermiştir. Bir âyette şöyle buyurulmaktadır:

"Sizin dostlarınız ancak, Allah, onun Resulü ve müminlerdir."¹

Bir başka ayette mümin erkekler ile mümin kadınların birbirlerinin dostu olduğu bildirilir.² Allah'ın, insanların gerçek dostu olmasının anlamı büyüktür.³ Zira Müslüman kişi, din kardeşlerinden ve diğer insanlardan vefasızlık görse bile yalnızlık çekmez. Çünkü, gerçek dost olan Allah, ona her zaman yakındır. Kardeşlik de dostluk gibi insanların hayatında önemli bir yer tutar. Bunu gözönünde tutan Kur'an'ı Kerim kardeşliği de teşvik etmiş ve Müslümanları kardeş ilan etmiştir.⁴

2. DOSTLUK VE KARDEŞLİĞİN TEMELİ SEVGİDİR

Sevgi, insanı diğer insanlara, hayvanlara ve başka şeylere yakın ilgi göstermeye iten duygudur. Sevgi, insanları birbirine bağlar. Sevginin olduğu yerde, acılar çabuk unutulur, dertler çabuk halledilir, üzüntüler neşeye dönüşür. Yüzler güler. Asık suratlar kaybolur, gözler parıltır, kalpler kaynaşır.

Her şey sevgiye dayanmaktadır. Kardeşliğin de, dostluğun da temeli sevgidir. Bunun ölçüsü sevginin karşılıklı olmasıdır. Bencilce sevgi, süreklilik kazanamaz. Bundan dolayı Hz. Peygamber, başkalarını sevmeyi, onların haklarını tanımayı, imanın olgunluğu için şart kılmıştır.

3. DİNİM DOSTÇA VE KARDEŞÇE YAŞAMAMIZI İSTER

Dinim İslâm dinidir. İslam dini, kendini Allah'a teslim edenlerin dinidir. Bu din, bütün insanlara gönderilmiştir. Bütün ayetleri, her insana hitabeder. "'Ey insanlar!'" diye başlayan bir çok ayet vardır. Namazlarda okunan "Felak" ve "Nas" sureleri ise "İnsanların meliki" ve "insanların ilahı" na sığınmamızı ister. "Müslümanların Allah'ın" diye bir ayrım yapmaz. Hristiyanları ve Yahudileri Allah'ın birliği inancında bir-

* Dostluk ve Kardeşlik konusunu yayın evimize ait olan 7. sınıf Din Kültürü ve Ahlâk kitabımızın 20-25. sayfalarında bulabilirsiniz.

1 Maide: 4/55.

2 Tevbe: 9/71.

3 Bakara: 2/257.

4 Hucurat 49/10.

leşmeye, diyaloga çağırır. Dolayısıyla benim dinim insanları, dillerinden, renklerinden, soylarından dolayı ayırmaz. Bunların hepsini Allah yaratmıştır. Hepsi Allah'ın kullarıdır. Din, hepsine gelmiştir. Bütün insanları mutlu kılmak hedefindedir.

İnsanca yaşamak demek, birbirlerinin haklarına saygı göstererek yaşamak demektir. Haklara, inançlara saygı duymak, dostça yaşamaktır, kardeşçe yaşamaktır, diyalog içinde yaşamaktır. İlişkileri geliştirerek yaşamaktır, bozarak değil.

Nitekim Peygamberimiz "Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun" diyerek bütün insanları kardeşliğe çağırmıştır.

4. DOSTLUK VE KARDEŞLİK BARIŞIN TEMELİDİR

Dostluk ve kardeşliğin barışın temeli olduğunu anlayabilmek için önce "barış"ın ne olduğunu öğrenmemiz gerekir. "Barış" savaşızlık hâli, savaştan sonra antlaşmayla başlayan süreçtir. Bir de birbirlerine kızgın, küskün olan insanların barışması, yani küslüğe son vermeleridir. Aralarında anlaşmazlık, çatışma olan kişilerin anlaşmaya varmalarıdır. İnsanların birbirinden kaçışını önlemek ve onları birbirlerine yaklaştırmaktır.

Barışa her insan ve her devlet muhtaçtır. Çünkü savaş hâli, çatışma her bakımdan yıkımdır. Savaşta insanlar ruhen tedirgin olur, ölür, yaralanır. Toplular gerilir. Kin ve düşmanlık duyguları şiddetlenir. Devletin gelirleri silâha, savaş harcamalarına yatırılır. Açlık, kıtlık doğar. Bu gerçeğin bilincinde olan Atatürk, "Yurtta barış, cihanda barış!" ilkesini koymuştur. Bu ilkeye, bütün toplumların ve bütün dünyanın ihtiyacı vardır. Temelde dostluk ve kardeşliğin olduğunu unutmamak şartıyla.

5. İSLÂM SEVGİ VE BARIŞ DİNİDİR

İslam, sevgi dinidir. İnsanların gönlüne girmenin yolu, sevgi ve ilgidir. Allah, bütün yaratıkları sever, insanı daha çok sever. Allah evreni sevgi ile yaratmıştır. Evrenin mayasında sevgi vardır. İslam, sevgi üzerine kurulmuştur. Allah Kur'an'da "Şüphesiz müminler birbirleri ile kardeşlerdir; Öyleyse dargın olan kardeşlerinizin arasını düzeltiniz. Allah'dan sakının ki size acısın." ¹ diyor. İslam, sevgi dini olduğu gibi barış dinidir de. Çünkü İslâm kelimesi "barış ve esenlik" anlamını taşır. İslam kelimesi "selam" kökünden türetilmiştir. "Selam" barış, kurtuluş anlamlarına gelir. "İslâm", terim olarak, Allah'a teslim olmak, İslâmî esasların doğruluğunu kabul etmek demektir. "Müslüman" doğruyu ve iyiyi bulan, bulduğunu uygulayan, alçakgönüllü kimsedir. Demek ki Müslüman, barış isteyen ve barış için çalışan insandır.

Kur'an'da Allah'ın isimlerinden birisi de "selâm"dır. Burada selâm "esenlik veren, esenlik kaynağı" anlamına gelir. Tanrısı esenlik veren, peygamberi, herkesi sevgiye çağırın İslâmın kendisi de barışın kaynağı olur. Bu nedenle Yüce Allah uyarıyor:

"Ey inananlar! Hep birlikte barışa girin, şeytana ayak uydurmayın, o sizin apaçık düşmanınızdır." ²

6. SEVMEYİ BAŞARMALI SEVİLMİYİ HAKETMELİYİM

Sevmenin ilk şartı, alçak gönüllü olmaktır. İkinci şartı, güler yüzlü, tatlı dilli olmaktır. Bir diğer şartı, insanlara hoşgörülü davranmak, karamsar olmamaktır. Dördüncü şartı, insanların kişiliğine saygı göstermek; ona emreden bir tavır içinde olmamaktır. İnsanlarla alay etmemek, insan kendisini çok öğmemek diğer şartlardan-

1 Hucurat 49/10

2 Bakara 2/28

dir. Müslüman, insanlar için fedakarlık yapabilmelidir. Bu şartları yerine getiren kişi sevmeyi başarır.

Sevmeyi başaran kişi, sevilmeyi de hak eder. İnsanlara sıcak davranan, tevazu ile yaklaşan insan, sevilir. Herkese güven veren kişi kendisini sevdirir. Karşılıklı gözetmeden insanların iyiliğine koşan kişiyi herkes sever. O, sevilmeyi hak etmiştir.

7. NAS SURESİNİ EZBERLEYELİM VE ANLAMINI ÖĞRENELİM

Bismillahi'r-rahmani'r-rahim

Kul euzü bi- rabbi'n-nas. Meliki'n-nas. İlahi'n-nas. Min Şeri'l-Vesvasi'l-hannas, El-lezi Yüvesvisu fi Suduri'n-nas. Mine'l-cinneti ve'n-nas.

ANLAMI

"Ey Muhammed deki insanlardan ve cinlerden ve insanların gönüllerine vesvese veren o sinsî vesvesecinin şerrinden, insanların Tanrı'sı, insanların hükümrani ve insanların Rab'bi olan Allah'a sığınırım."

ÜNİTE 6: KUTSAL KİTAPLARI TANIYALIM *

1. KUTSAL KİTAP NE DEMEKTİR?

Bir dinin esaslarını bildiren kitaba "kutsal kitap" denir. Her şeyi ve insanı yaratan Yüce Allah'tır. O, yarattığı insanın gereksinimlerini bilir. İnsanla ilgili her türlü bilgilerin de sahibidir. Yüce Allah, insanların gereksinimlerine göre gereken bilgileri peygamberleri aracılığı ile bildirmiştir. Nelere inanılacağını, nasıl ibadet edileceğini, güzel ahlak kurallarını içeren kitap, "kutsal kitap" tır. İslam dininde kutsal kitaplara kitaplara inanmak, iman esaslarındandır.

Bütün dinlerde kutsal kitap anlayışı vardır. Zira dinler, inananlarına mesajlarını ve öğütlerini kutsal kitaplarda bildirirler. Ayrıca bunlarda birey ve toplumun uyması gereken her türlü davranış şekilleri, yer almaktadır. Bu bakımdan ilâhî olmayan dinlerde de "kutsal kitap" bulunabilir. Bunlar, genellikle ilâhî kitaplardan derlenmiş kitaplar olarak değerlendirilmektedir.

2. ALLAH NİÇİN VAHİY GÖNDERMİŞTİR?

Vahiy kelimesi sözlükte "anî telkin" anlamına gelir. Dinî terim olarak "Allah'ın peygamberlerine gönderdiği ilâhî sözler, emir, yasak ve tavsiyeleri içeren ilâhî bilgiler" demektir. Vahiy, aracılı veya aracısız olarak gelmiştir. Aracısız vahiyde Allah, manayı peygamberin kalbine doğdurur. Aracılı olan ise ya elçi ile olur veya elçisiz. Elçi ile olursa vahiy meleği Cebrail, vahiy getirip peygambere bildirir. Elçisiz aracılı vahiyde ise peygamber Allah'ın sözlerini işitir; fakat O'nu göremez. Allah'ın insanlara değişik zamanlarda gönderdiği büyük kutsal kitapların sayısı dördür. Bunlar ise, sırasıyla Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'anikerim'dir. Şimdi bunları sırasıyla daha ayrıntılı olarak tanıyalım.

3.1. Tevrat: Tevrat, ibrance bir kelime olup kanun ve öğreti anlamlarına gelmektedir. Bununla beraber o, Allah tarafından Hazreti Musa'ya indirilen kutsal kitabın adıdır. Tevrat'ın bir diğer adı da "Ahd-i Atik" (Eski Antlaşma) dir. Her Müslüman, Tevrat'ın Allah tarafından Hz. Musa'ya gönderildiğine inanmaktadır. Bugün Yahudilerin

* Kutsal Kitaplara İman konusunu yayın evimize ait 7. sınıf ders kitabının 39-46. sayfalarındaki Kitaplara iman bölümünde bulabilirsiniz.

elinde bulunan Tevrat, daha önce İsrailoğullarına (Yahudilere) verilen Tevrat değildir. Bundan dolayı, müslümanlar Tevrat'ın tahrip edilmemiş asıl nüshasına inanırlar. Yüce Allah da asıl Tevrat'a Kur'an da şöyle işaret etmiştir; "Biz, içinde doğruya rehberlik ve nur olduğu hâlde Tevrat'ı indirdik..." ¹

3.2. Zebur: Kelime olarak "yazılı şey ve kitap" anlamına gelen Zebur, Hz. Davud'a indirilmiş olan ilâhî kitabın adıdır. Dinimize göre, müslümanların Zebur'a da inanmaları gerekmektedir. Her Müslüman, Zebur'un Allah tarafından Hz. Davud'a gönderilmiş kutsal kitap olduğunu kabul etmektedir. Nitekim Kur'anıkerim'de bu konuda, "Gerçekte biz, peygamberlerin kimini kiminden üstün kıldık. Davud'a da Zebur'u verdik." ² buyrulmaktadır. Bugün Zebur'un Tevrat içinde yer aldığı belirtilmektedir. Tevrat'ın içinde mezmurlar adı ile yer alan kısmın, Hz. Davud'a verilen Zebur olduğu kabul edilmektedir. Zebur, ilâhi kitapların en küçüğü olup onun yeni dini hükümler getirmediği kabul edilmektedir.

3.3. İncil: İncil kelime olarak "müjde" anlamına gelir. Hz. İsa'ya gönderilen kutsal kitaptır. İncil, Hz. İsa hayatta iken yazıya geçirilmediğinden, ona inananlar tarafından sonradan yazılmıştır. Bu yüzden değişik İnciller ortaya çıkmıştır. Yapılan toplantılar sonucunda bunlardan dördü kutsal kitap olarak kabul edilmiştir. 325 tarihinde İznik' de toplanan Konsilin kabul ettiği dört İncil şunlardır: 1. Matta, 2. Markos, 3. Luka, 4. Yuhanna

Bunların dışındaki İncilleri ise İznik Konsili yok etmiştir. Bugün, havarilerden Barnaba tarafından yazıldığı ileri sürülen bir İncil'den de söz edilmektedir. Bu İncil, diğerleriyle bir çok bakımdan, uyuşmamaktadır. Bunların başında ise tevhid ilkesi gelmektedir. Barbana İncil'i diğerlerinin aksine Tevhid ilkesini kabul etmektedir.

Barnaba İncili'nin orijinal bir nüshasının Paris'te bir prensin kütüphanesinde, diğer bir nüshasının da Vatikan'da papalık kütüphanesinde olduğu bildirilmektedir. İncil'de esas itibarıyla İsa'nın hayat hikayesi ile ahlâki öğretiler yer almaktadır. İncil, hukuki düzenlemelere yer vermez. Hristiyanlar aynı zamanda Tevrat'ı da kutsal kitap olarak kabul ettikleri için hukuki düzenlemeler konusunda Tevrat'ı esas alırlar. Hristiyanlar Tevrat'a Ahd-i Atik (Eski Ahit), İncil'e Ahd-i Cedid (Yeni Ahit) adını vermişlerdir. Zebur da dahil olmak üzere hepsini bir arada toplayan büyük kitaba da kutsal kitap anlamında "Kitab-ı Mukaddes" demektedirler.

3.4. Kur'an: Kur'anıkerim, Allah'ın Hz. Muhammed (S.A.V.) aracılığı ile bütün insanlara gönderdiği vahiylerin toplandığı kitabın adıdır.

Sözlükte "toplamak, okumak, bir araya getirmek" anlamına gelen Kur'an, Allah tarafından gönderilen ilâhi kitapların sonucusudur.

Kur'an, Hz. Peygamber'e 23 sene içerisinde ayet ayet, sure sure indirilmiştir. 114 sure ve 6666 ayet olan Kur'an'ın ilk suresi Fatiha, son suresi ise, Nas suresidir. Kur'an'ın her yirmi sayfasına cüz denir. Otuz cüzden oluşan Kur'an, Hz. Muhammed tarafından da ayet ayet yazdırılmış ve korunmuştur. Ayrıca her gelen ayet, çoğu Müslüman tarafından ezberlenmiştir. Bu bakımdan ilk defa dünya tarihinde yazı ile ezber yöntemi ikisi bir arada kullanılmıştır. Böylece Kur'anıkerim iki yoldan korunmuştur. Dolayısıyla onda hiçbir değişiklik yapılmamış ve ona hiçbir insan sözü

1 Maide 5/44

2 İsra 2/28

karıştırılmamıştır. Yüce Allah, Kur'an'ı kendisinin koruyacağını bildirmiştir: "Doğru-
su kitabı (Kur'an-ı) biz indirdik, onun koruyucusu da elbette biziz." ¹

4. KUTSAL KİTAPLARA İMAN, İMANIN ŞARTLARINDANDIR

İslâm'da iman esasları, birbirleriyle bağlantılıdır. Bundan dolayı, kitaplara iman, diğer iman esaslarından ayrılmaz. Allah'a inanmak, bizi onun peygamber gönderdiğini kabul etme sonucuna götürür. Peygambere iman da onların Allah'tan getirip tebliğ ettiklerini tasdik etmeyi gerektirir. Peygamberlerin tebliğ ettikleri şeyler de Allah'ın kitaplarında bildirilenlerdir. Öyleyse iman esasları bir bütündür. Bir kısmına inanıp bir kısmına inanmamak olmaz. Ben Müslümanım diyen hiçbir kimse, ben Kur'an'a inanırım ama Tevrat'a, Zebur'a, İncil'e inanmam diyemez. Bunun gibi, Kur'an'ın şu ayetine inanırım, şuna inanmıyorum da diyemez. Derse, imanın bütünlüğü ve Allah'a inanmanın bir değeri kalmaz. Bu, Allah'a güvenmemek anlamına gelir.

5. KUR'AN'IN DİNİ HAYATIMIZDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

5.1. Dinimizi Öğrenmek İçin Kutsal Kitabımıza Başvuralım

Yüce Allah Kur'an-ı, insanlara doğru yolu göstermek için göndermiştir. Kur'an da, Allah'ın istediği gibi iyi, doğru, dürüst insan olmanın yolları anlatılmaktadır. Kur'an'ı okuyup anlayan insan, onda en doğru inanış esaslarını, en güzel ahlâk kurallarını ve dinin en temel kural ve ilkelerini bulabilmektedir. Bunun için, Kur'an'ı okuyup anlamak çok gerekli ve faydalıdır. Allah'tan yeni bir kitap gelmeyeceği için yeni ihtiyaçlara göre Kur'an'ın zaman zaman yeniden yorumlanması (tefsir edilmesi) gerekir. İşte Kur'an tefsirleri böylece ortaya çıkmıştır ve çıkmaktadır.

Kur'an'ı Arapça aslından okumak ibadet sayılmış ve sevap kabul edilmiştir. Bunun için Müslümanlar, Kur'an okumaya çok önem vermişlerdir. Şurası bir gerçek ki Kur'an sadece yüzünden ve ibadet niyetiyle okunmak için gönderilmemiştir. Asıl olan, Kur'an'ın mânâsını anlamaktır. İşte bu yüzden, Müslümanlar, kendi dilleriyle yapılmış olan meal ve tefsirleri okumalı ve üzerinde düşünmelidirler. Bu da bir ibadettir ve çok sevaptır.

5.2. Davranışlarımızda Kutsal Kitabımızdaki Öğütleri Dikkate Alalım

Davranışlarımıza yönelik öğütlerin Kuran'da yer aldığı Yüce Allah şöyle bildirmektedir: "Andolsun ki biz Kur'an'ı öğüt almak için kolaylaştırdık..." ² Buna göre, Kur'an, aynı zamanda bir öğüt kitabıdır.

Davranışlarımızı Kuran'ın öğütlerine göre düzenlediğimizde başlıca şu ahlâki özellikler karşımıza çıkıyor:

a. Adaletli olmak b. Doğruluktan ayrılmamak c. Utanma duygusuna sahip olmak ç. Ölçülü olmak d. Hoşgörülü olmak e. Yumuşak huylu olmak f. Güvenilir olmak g. Cömert olmak h. Sabırlı davranmak, aceleci olmamak ı. Böbürlenmemek, kibirli yürümek i. Vefalı olmak, nankör olmamak j. Büyükleri saymak, küçükleri sevmek k. Yoksulu, yetimi, kimsesizi kollamak l. Haram yememek, kul hakkını gözetmek gibi

Müslüman olarak günlük hayatta Kuran'ın öğütlerini dikkate almalıyız; onları davranışlarımızda rehber edinmeliyiz. O zaman huzuru ve mutluluğu daha çabuk yakalarız.

6. KUTSAL KİTAPLARDAN ÖĞÜTLER

Kutsal kitaplar, insanlar tarafından yazılmış kitaplardan çok farklıdır. Çünkü onlar, Allah'ın sözleridir. Bu sözler, insanlara öğütler vererek doğru yolu göstermektedir. Şimdi bu kutsal kitaplardan sırasıyla bazı öğütleri aktaracağız.

1 Hicr 15/9

2 Kamer 54/7

a. **Tevrat'tan Öğütler:** "Babana ve anana hürmet et, ta ki Allah'ın, sana vermekte olduğu toprakta ömrün uzun olsun." , "Katletmeyeceksin." , "Zina etmeyeceksin." , "Çalmayacaksın."

b. **Zebur'dan Öğütler:** "Kamil insana göz koy ve doğru adama bak; Çünkü akıbet selamet ehlinindir. Fakat asiler birlikte yok olacaklar; Kötülerin sonu kesilecektir" , "Ne mutludur o adama ki düşüncelere bakar; Şer gününde Rab onu kurtarır."

c. **İncil'den Öğütler:** "Ne mutlu merhametli olanlara; çünkü onlara merhamet edilecek. Ne mutlu yüreği temiz olanlara; çünkü onlar Allah'ı görecekler." "Ve işte, biri İsa'ya gelip dedi: Ey muallim ebedî hayatım olsun diye ne iyilik yapayım? Ve İsa ona dedi: İyilik için neden bana soruyorsun? İyi olan biri vardır; fakat sen hayata girmek istiyorsan emirleri tut. O, İsa'ya: Hangilerini, dedi. İsa da: 'Katletmeyeceksin; zina etmeyeceksin; çalmayacaksın; yalan şahadet etmeyeceksin; babana ve anana hürmet edeceksin ve komşunu kendin gibi seveceksin' dedi."

ç. **Kur'an-ıkerim'den Öğütler:** "Mallarınızı aranızda haksız sebeplerle yemeyin. Kendiniz bilip dururken insanların mallarından bir kısmının, yalan yemin ve şahadet ile yemeniz için o malları hakimlere (yetkililere veya mahkeme hakimlerine el altından) vermeyin." ¹

"Allah yolunda harcaşın. Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın her türlü hareket ve davranışınızda dürüst olun, çünkü Allah dürüstleri sever." ²

"Ey iman edenler! Hep birden barışa girin (barışçı olun). Sakın şeytanın peşinden gitmeyin çünkü o, sizin aşıkâr düşmanınızdır." ³

"(İnananlar) Sabrederler, dürüst olurlar, huzurda (Allah'ın) boyun bükerekler, hayıra harcarlar ve seher vaktinde Allah'tan bağış dilerler." ⁴

Görüldüğü gibi ilâhi kitapların hepsi insana doğruluğu, dürüstlüğü öğütlemektedirler. Herkese iyilik yapmayı, kötülükten sakınmayı istemektedirler. Kısaca onlar, insanın dünya ve ahiret mutluluğuna ulaşmalarını hedeflemektedirler.

ÜNİTE 7: SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED *

1. İSLÂMİN DOĞDUĞU ORTAM

İslâm'ın ilk çıktığı dönemde Mekke'de ve Arabistan Yarımadası'nda huzursuzluk ve düzensizlik egemendi. Azgınlık ve sapkınlık ileri derecelere ulaşmıştı. Haksızlık yapmak, haksızlığa uğramak her an görülen uygulamalardı. Bu dönemde dünyanın genel görünümü de böyleydi. İnsanlar, genellikle peygamberlerin gösterdiği yoldan uzaklaşmışlar, kötülük dolu bir hayata dalmışlardı. Güçlüler haklı, güçsüzler haksız olmuştu. Adalet kalmamıştı. İnsana ait her türlü değer yozlaşmıştı. İnsanca yaşanacak bir ortam bulmak zordu. İnsanların azgınlığı ve sapkınlığına en açık örneklerden biri ise şudur: İnsan yerine bile konulmayan, yeni doğmuş kız çocukları diri diri toprağa gömülüyordu. Cansız nesnelere yapılmış putlara Tanrı diye tapıyor, tanrılar adına nice cinayetler işleniyordu.

2. HZ. MUHAMMED'İN ÇAĞRISI: MEKKE DÖNEMİ

2.1. İlk Vahiy: Yaratan Rab'binin Adıyla Okul

Hz. Muhammed, 610 yılında 40 yaşına girmişti. O günlerde kalbinde farklı duygular belirmişti. Rüyalar görüyor, gördüğü rüyalar aynen çıkıyordu. Henüz kendisi:

1 Bakara 2/188

2 Bakara 2/195

3 Bakara 2/208

4 Âl-i İmran 3/37

* Son Peygamber Hz. Muhammed konusunu yaygın evimize ait 8. sınıf ders kitabının 26-44. sayfalarında bulabilirsiniz.

ne peygamberlik tam olarak gelmemiştir, ama bu son zamanlardaki değişikliklerin onun belirtileri idi. Allah, kulu Muhammed'i elçiliğe hazırlıyordu.

Peygamberimiz, 610 yılının Ramazan ayında Hira mağarasına çekildi. Ramazan ayının yirmi yedinci gecesinde bazı sesler işitti. Sağına soluna bakındı, kimseyi görmedi. Bu sırada mağaranın içi bir ışıkla doldu. O, bu olaylar karşısında baygınlık geçirdi. Kendisine geldiğinde karşısında birisi durmaktaydı. Bu, Cebrail'di. Peygamberimize ilk vahiyleri getirmişti.

Cebrail, Hz. Muhammed'e "Oku!" dedi. O ise "Ben okuma bilmem!" cevabını verdi. Aynı konuşma üç kez tekrarlandı. Bu arada Cebrail, peygamberimizi kucaklayarak sarstı ve okuması gereken ilk ayetleri ezberletti. Bunlar Alak suresinin ilk beş ayeti idi. Anlamları şöyledir: "Yaratan Rab'binin adıyla oku! O, insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku! İnsana bilmediklerini belleten, kalemle (yazmayı) öğreten Rab'bin en büyük kerem sahibidir."

Peygamberimiz ilk ayetleri aldıktan sonra uzun bir süre vahiy alamadı. Sanki Allah, onu dinlendiriyordu. Zaten onun bu dinlenmeye ihtiyacı vardı. Bir insan olarak, ilk defa bir melek ile karşılaşmış ve Allah'tan emirler almıştı. Bundan dolayı şaşkınlık geçirmişti.

2.2. Yakın Çevreye Çağrı

Hz. Muhammed, ilk vahiyden bir süre sonra ikinci vahiy aldı. Bunda Yüce Allah peygamberine şöyle söylemekteydi: "Ey örtüsüne bürünüp yatan peygamber, kalk ve insanları uyar..." Bu ayettede açıkça görüldüğü gibi, bu ikinci vahiyde Yüce Allah, Hz. Muhammed'den peygamberliğini ilân etmesini istemekteydi. Muhammed, peygamberlik görevine en yakınlarından başladı. İlk müslümanlar; karısı Hz. Hatice, Amcasının oğlu Hz. Ali, köle olarak alınan ve sonra evlatlığı olan Hz. Zeyd ve en yakın arkadaşlarından Hz. Ebubekirdir. Daha sonra yakın akrabalarını İslam'a davet etti.

2.3. Çağrının Yaygınlaşması

Yüce Allah'ın: "Sana emrolunan şeyi açıkça ve ısrarla ortaya koy." emri ile her ortamda insanları İslâm'a davet etmeye başladı. Ancak Mekkeli müşrikler Müslümanlara eziyetlere başladılar. Hatta peygamberimize ambargo uyguladılar. En yakın arkadaşlarıyla görüşmesi yasaklandı. En sonunda Hz. Hamza bu kararı kaldırdı.

2.4. Hicret Olayı

Hicret, kelime olarak göç etmek, terk etmek ve ayrılmak anlamlarına gelmektedir. Diğer taraftan hicret olayı, İslâm tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Şimdi hicret olayının İslâm tarihinde neden önemli olduğunu açıklamaya çalışalım: Mekkeli müşriklerin Müslümanlara eziyetleri dayanılmaz noktalara ulaştı. Bunun üzerine Müslümanlardan bir kısmı Hz. Muhammed'in izniyle önce Habeşistan'a göç etti. Daha sonra ise Müslümanlar birer ikişer Medine'ye göç etmeye başladılar.

Mekke'de Hz. Ebu Bekir ve ailesi, Hz. Ali ve birkaç kimseden başka Müslüman kalmamıştı. Tabii bir de peygamberimiz vardı. O, bütün Müslümanlar güvenle Mekke'den ayrılmadan şehri terk etmemişti. Artık, sıra kendisine gelmişti. O da Medine'ye hicret edecekti. Zaten Allah'tan hicret izni de gelmişti. Peygamberimiz hicret hazırlıkları yaparken, müşrikler de boş durmuyorlardı. Yapacaklarını tartışıyorlardı. Sonunda, Hz. Muhammed'in Medine'ye hicret etmeden öldürülmesine karar verdiler. Peki bu işi kim yapacaktı? Tek başına kimse buna cesaret edemiyordu. Bunun da çaresini buldular. Her kabileden bir genç seçtiler. Bu gençler, peygamberin üzerine hep birlikte saldıracaklar ve bir anda onu öldüreceklerdi. Böylece Hz. Muhammed'in akrabaları da hangi kabileyeye düşman olacaklarını bilemeyecekti.

Bu düşünceyle 40 genç hazırlandı. Plânlar yapıldı. Gençler, gece evin etrafını saracaklar ve sabah peygamberimiz dışarı çıkarken saldıracaklardı. Müşrikler bu

plânları yaparken, peygamberimiz de hicret için hazırlanıyordu. Hz. Ali'yi çağırırdı. Ona "Ben Medine'ye gidiyorum. Şu emanetleri yarın sabah sahiplerine ver. Daha sonra peşimizden gelirsin. Bu gece benim yerime yat ki müşrikler benim gittiğimi anlamasınlar." dedi. Gece peygamberimiz evinden çıktı. Çıkarken "Yasin" suresini okuyordu. Kendisinin çıktığını hiç kimse fark etmedi. Sabah olunca, her şeyi anladılar. Hz. Muhammed gitmişti. Evinde sadece Hz. Ali kalmıştı. Bunun üzerine, Muhammed'i bulup getirene yüz deve ödül verileceğini ilân ettiler. Peygamberimiz ise o gece evden çıktıktan sonra bir yerde gizlendi. Ertesi gün, Hz. Ebu Bekir'in evine gitti. İkisi, gece yola çıktılar ve Sevr Dağı'ndaki ıssız bir mağaraya sığındılar. Onlar mağaraya girdikten hemen sonra, Allah'ın emriyle, bir örümcek gelip mağaranın ağzına ağını gerdi. Ayrıca bir çift güvercin de mağaranın önüne yuva yaptı. İz sürücüler, onların izlerini takip ederek mağaranın önüne kadar geldiler. Onların, mağarada olabileceğini söylediler. Fakat, mağaranın önünde bozulmamış bir örümcek ağı ile güvercin yuvası gördüler. Bu durum karşısında bu mağaraya kimsenin giremeyeceğini düşünerek oradan ayrıldılar.

Hz. Muhammed ile arkadaşı Hz. Ebu Bekir, mağarada üç gün kaldılar. Daha sonra, Medine'ye doğru yola çıktılar. Bu yolculukları da sekiz gün sürdü. 23 Eylül 622 tarihinde peygamberimiz ile Müslümanlar, Medine yakınlarındaki Kuba köyünde buluştular.

Peygamberimiz, Kuba'da 12 gün kaldı. Burada ilk mescidi yaptırdı. Mekke'de kalan Hz. Ali, peygamberimize ancak Kuba'da yetişebildi. Bu şekilde gerçekleşen hicret olayı, her açıdan Müslümanlar için çok önemlidir. Zira, hicretle birlikte pek çok önemli olay gerçekleşti. Bunların başında Müslümanlar güvenli bir yurda kavuştular. Sonra büyük bir güç hâline gelmeye başladılar. Ayrıca Müslümanlar, devlet olma yolunda önemli bir adım atmış oldular.

3. HZ. MUHAMMEDİN ÇAĞRISI: MEDİNE DÖNEMİ

Müslümanlar, İslâmı yaymak için olanca güçleri ile çalıştılar. Medine'de Hz. Peygamber ve müminler, İslâma çağrı faaliyetini daha da hızlandırdılar. Müslümanlardan Medine'ye hicret eden Mekkeli Müslümanlara "muhacir" denir. Muhacirlere yardımcı olan Medineli yerli Müslüman halka ise, "ensar" denir. Peygamberimiz, onları birbirine kardeş yaptı. Her Medineli müslüman, bir Mekkeli müslümanı (muhacir) evinde aylarca barındırdı. Müşrikler, sürekli Müslümanları rahatsız etmekteydiler. Bunun sonucu Müslümanlar, düşmanları ile savaşmak zorunda kaldılar. Bu savaşlarda Peygamberimiz, müminlere cesaret vermekteydi, komutanlığı ve şefkati ile de inananlara öncülük ediyordu. Hem bu amaçların gerçekleşmesi, hem de müslümanların müşrikler tarafından sürekli rahatsız edilmesi nedeniyle çıkan bu savaşlardan bazıları şunlardır: 624'de Bedir, 625'de Uhud ve 627 yılında ise Hendek Savaşı.

3.1. Peygamberimizin Mescidi ve Sosyal İşlevi

Kelime olarak mescit, secde edilen yer, ibadet edilen yer anlamına gelmektedir.

Hatta cami ile aynı anlamda kullanılmasına rağmen, daha sonra halk arasında, küçük ibadet yerlerine mescit denilmiştir.

Hz. Peygamber Medine'ye hicret ettikten sonra ilk yaptırdığı bina mescit olmuştur. Buna peygamber mescidi denir. Bu mescit, yeryüzündeki mescitlerin en eskisidir. Hz. Peygamber'in mescidi, onun Medine'ye Hz. Ebu Bekir ile geldiği gün, devsinin ilk çöktüğü yere yaptırılmıştır.

Binada bir avlu, avlunun etrafında taş temeller üzerine çıkılmış kerpiç bir duvar bulunmaktaydı. Mescit, kısa sürede tamamlandı. İnşaatta Hz. Peygamber, kendisi de fiilen çalıştı. Mescit çok sade idi. Bu mescit, daha sonra yapılanlara da örnek oldu. Peygamberimizin mescidi, hem bir ibadet hem de Müslümanların toplanma yeri idi. Müslümanları ilgilendiren her toplantı orada yapılmaktaydı.

Hatta bu mescit, müşriklerle yapılan savaşlarda yaralanan Müslümanların tedavilerinin yapıldığı bir çeşit hastane olarak da kullanılmıştır. Peygamberimiz, önemli kararları burada danışarak alırdı.

Görüldüğü gibi peygamberimizin mescidi, bu dönemde iki önemli işlevi görmektedir: Birincisi müslümanların ibadet ettikleri mekan olma görevidir. Bu anlamda orası dinî bir merkezdir. İkincisi de Müslümanların her türlü meselesinin görüldüğü bir sosyal kurumdur. Hemen hemen her türlü sosyal organizasyon burada gerçekleştirilmektedir.

3.2. Eğitim ve Öğretim Etkinlikleri

Hz. Peygamber, eğitim ve öğretim etkinliğinin temeli sayılan yazıya büyük önem vermiştir. O, öncelikle Kur'an'ın ayetlerini yazdırmıştır. Medine'de gerçekleştirdiği bütün antlaşmaları yazılı olarak düzenlemiştir. İlk nüfus sayımını yazılı olarak yaptırmıştır. Devletin gelirlerinin tahminini yazıyla tespit ettirmiştir. Zaten Kur'an kişiler arası sözleşmelerin yazılmasını istemekteydi.

Hz. Muhammed, ailelerden ok atmak, yüzmek, hesap, tıp, Kur'an okumak gibi hem maddî hem de manevî alanlarda gençleri eğitmelerini istemiştir. Onun döneminde çocuk, genç, yaşlı her yaştan insan eğitim almıştır. Müslümanlığı kabul eden yerlere öğretmenler tayin etmiştir. Hz. Peygamber, bütün inananlardan bildiklerini bilmeyenlere öğretmelerini istemiştir. Hatta Bedir Savaşında Müslümanlara esir düşen ve okuma yazma bilen müşrikleri, Müslümanlara okuma yazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakmıştır.

3.3. Veda Hutbesi ve Hz. Muhammed'in Vefatı

Peygamberimiz, "Veda Hutbesi"ni 632 yılında gerçekleştirdiği "Veda Hacc"ında inananlara söylemiştir. Veda Haccı, peygamberimizin hac farz olduktan sonra yaptığı ilk ve son haccıdır. O, bu hac esnasında yaptığı konuşmada müslümanlarla vedalaşmıştır. Dolayısıyla bu konuşmaya "Veda Hutbesi", bu hacca da "Veda Haccı" denilmiştir. Mekke'nin fethinden sonra gelen ayetler, peygamberimizin görevinin tamamlanmak üzere olduğunu anlatıyordu. Peygamberimiz, Rab'bine kavuşmak vak-

tinin yaklaştığını hissediyordu. Bunun için hacca gitmeye karar verdi. Orada müslümanlarla vedalaşacak ve son olarak İslâm'ı anlatacaktı.

632 yılının hac zamanında, büyük bir kalabalıkla Medine'den Mekke'ye doğru yola çıkıldı. Mekke'ye varıldığında katılanların sayısı yüz bini aşmıştı. Peygamberimiz, farz olan hacın uygulamasını müslümanlara öğretti. Burada ilk insan hakları beyannamesi olarak da kabul edilen "Veda Hutbesi"ni okudu. Bu konuşmada açıklanan konular ana hatlarıyla şu şekilde özetlenebilir:

• Allah'tan başka Tanrı yoktur. Muhammed onun kulu ve elçisidir. İnsanların malları ve canları birbirlerine haramdır. Tefecilik kaldırılmıştır. Kan davaları kaldırılmıştır. Kadınların hakları gözetilecektir. Erkeklerin kadınların üzerinde olduğu gibi kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Müslüman, Müslümanın din kardeşidir.

Peygamberimiz, Veda Haccını tamamladıktan sonra Medine'ye dönmüştü. Aradan birkaç ay geçtikten sonra hastalandı. Ateşi gittikçe yükseldi ve mescide çıkıp namaz kıldıramaz oldu. Peygamberimiz, hastalığı hafiflediği zaman, namazları bizzat kıldırıyordu. Gücü olmadığı zaman ise bu görevi Hz. Ebu Bekir'e veriyordu. Geçen süre içerisinde peygamberimizin hastalığı ağırlaştı. 8 Haziran 632 tarihinde, üç kez "Lâilahaillallah" dedikten sonra ruhunu teslim etti. Vefat ettiğinde altmış üç yaşındaydı. Peygamberimiz, vefat ettiği yere gömülmüştür. Burası, Medine'deki peygamberimizin mescidinin, bir odasıdır. Bu odada Hz. Aişe kalmaktaydı. Buraya, "ravza-i mutahhara" (cennet köşesi, tertemiz bahçe) denilmektedir. Her yıl hacca giden Müslümanlar, orayı da ziyaret etmektedirler.

4. KUR'AN'DA HZ. MUHAMMED

Kur'an'da anlatılan Hz. Muhammed ile ilgili bazı âyet ve konuları şöyledir:

a. **Adaleti:** Yüce Allah, Kur'an'ı kerim'de Hz. Muhammed'in adaleti gerçekleştirmele emrolunduğunu belirtmektedir.¹ Adaletin zıddı zulüm ve zorbalıktır: Kur'an'da onun zorba olmadığını ise "...Sen onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin..."² diyerek belirtir. Ayrıca yine "(Ya Muhammed)! Sen onların üzerinde bir zorba değilsin..."³ buyrulurak açıkça onun bir zalim, zorba olmadığı belirtilir. Aksine onun özellikle her davranışında adil olduğundan söz edilir.

b. **Ahlâkı:** Peygamberimizin ahlakının yüce bir ahlâk olduğunu ise Yüce Allah, "Ve sen elbette yüce bir ahlâka sahipsin"⁴ diyerek bildirmiştir. Ayrıca Hz. Peygamberin bu ahlakından inananların örnek almasını da Yüce Allah istemiştir: "Andolsun ki Allah'ın elçisinde sizin için güzel örnekler vardır..."⁵

c. **Rahmet Oluşu:** Yüce Allah, peygamberimizin bütün kâinata rahmet olarak gönderildiğini bildirmektedir.: "Resülüm! Biz seni, ancak alemlere rahmet olarak

1 Şura: 42/15.

2 Kaf: 50/45.

3 Gaşiye: 88/22.

4 Kalem: 68/4.

5 Ahzâb: 33/21.

gönderdik."¹ Bir başka ayette de Allah, sevgili peygamberimizin inananlara karşı olan merhametini bildirmektedir: "Andolsun size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. Çünkü o, size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatli (ve) merhametlidir." ² Bunların dışında Kur'an'ın ke-
rim'de Yüce Allah, peygamberimizle ilgili daha pek çok bilgi vermektedir. Bu bilgi-
lerden bazıları şu konulardadır: Peygamberimiz, inancında hiçbir zaman ümitsizliğe
kapılmamıştır. Peygamberimiz, melek değildir. Peygamberimiz, bizim gibi insandır.
Onun görevi sadece tebliğdir. O, inananlara şefaate edecektir. O, hep güvenilen biri
olmuştur. O, her zaman zalimin karşısında mazlumun yanında olmuştur. O, sözle-
rinde durmuştur. O, her zaman doğru ve dürüst olmuştur.

4.1. Hz. Muhammed'in İnsanî Yönü

Peygamberimiz de her insan gibi bir anneden doğmuştur. Bir toplum içinde ya-
şamıştır. Evlenip çocuk sahibi olmuştur. Bu yüzden Yüce Allah, Kur'an'da onun bi-
zim gibi bir insan olduğunu şu şekilde açıklamaktadır: "De ki: Ben, yalnızca sizin gi-
bi bir insanım..." ³ Hz. Peygamber, bizim gibi bir insandır. Kırk yaşına kadar, diğer
insanların sahip oldukları hâl ve davranışlarına sahiptir. Ancak o, bu dönemde de
güzel ahlâka sahiptir. Böylece o, diğer insanlara örnek olacak davranışların sahibi-
dir. O, kendisine vahiy gelmeyen konularda sahabeye danışmaktadır. Hatta bazı
konularda sahabenin görüşlerini tercih etmektedir.

4.2.Hz. Muhammed'in Peygamberlik Yönü

Yüce Allah, Kur'an'da Hz. Muhammed'in kendisinin elçisi olduğunu "Muham-
med, Allah'ın elçisidir..." ⁴ ve "Muhammed, ancak bir peygamberdir..." ⁵ ayetleriyle
bildirmektedir. Ayrıca onun bir peygamber olarak özel görevlerine de Kur'an işaret
etmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır: O, insanları İslâma çağıran bir elçidir. O,
insanlara öğüt verendir. İnsanları uyarandır. İnsanları müjdeleyendir. Bunun
Kur'an'daki ifadesi şöyledir: "Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı
olarak gönderdik; fakat insanların çoğu bunu bilmezler." ⁶ Burada Hz. Peygamber'in
müjdeleyici ve uyarıcı özelliği vurgulanmaktadır. Ayrıca onun elçiliğinin bütün insan-
lara yönelik evrensel bir özellik taşıdığı da belirtilmektedir. Peygamberlerde bulun-
ması gerekli görülen niteliklere, peygamberimiz de sahiptir. Bu nitelikler şunlardır:
1. Bütün günahlardan korunmuş olmak, 2. Emaneti korumak, 3. Doğru sözlülük, 4.
Akıllılık ve zekilik, 5. Yüce Allah'dan aldıklarını insanlara doğru olarak ulaştırmak.
Bütün bu niteliklerin özüne sevgili Peygamberimiz de tam olarak sahip olmuştur.
Bunlar da onun peygamberlik yönüne bir işarettir.

1 *Enbiya: 21/107.*

2 *Tevbe: 9/128.*

3 *Kehf: 18/110; Fussilet: 41/6.*

4 *Fetih; 48/29.*

5 *Al-i İmran: 3/144.*

6 *Sebe: 34/28.*

The first part of the paper discusses the importance of the research and the objectives of the study. It highlights the need for a comprehensive understanding of the current state of affairs and the potential for future developments. The second part of the paper provides a detailed analysis of the data collected, showing the trends and patterns that have emerged. This analysis is supported by a range of statistical techniques and is presented in a clear and concise manner. The third part of the paper discusses the implications of the findings and offers some suggestions for further research. It concludes by emphasizing the importance of continued research in this area and the potential for future developments.

Year	Value
1990	100
1991	105
1992	110
1993	115
1994	120
1995	125
1996	130
1997	135
1998	140
1999	145
2000	150

